© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 41 (1743) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 8 КАСТРЫЧНІКА 1989 г. Цана 100 зл.

Д-Р АЛА ОРСА-РАМАНА, НАВУКОВЫ СУПРАЦОЎНІК КАФЕДРЫ БІЯХІМІІ НЬЮ-ЙОРКСКАГА ГАРАДСКОГА УНІВЕРСІТЭТА, АБАЯЛЬНЫ ЧАЛАВЕК І БЕЛАРУСКА, КІРАЎНІК БЕЛАРУСКАГА МАСТАЦКАГА ГУРТКА „ВАСІЛЁК“ З НЬЮ-ЙОРКА, ЯКІ УПЕРШЫНЮ ВЫСТУПАЎ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ, ГАВОРЫЦЬ ПРЫВІТАЛЬНАЕ СЛОВА НА ЮБІЛЕЙНЫМ КАНЦЭРЦЕ ХАРАВОГА КАЛЕКТЫВУ „ВАСІЛЁЧКІ“ З БЕЛЬСКА-ПАДЛЯШСКАГА.

Рэпартаж Ады Чачуга „СУСТРЭЧА З БЕЛАРУСКАЙ“ чытай на ст. ст. 6—7.

Фота Юрыя Вяжхоўскага.

Пра нашых пісалі...

І ХВАЛЯЦЬ, І ГАНЯЦЬ

Здзіўленне, што беларусы прынялі самастойны ды заўважны ўдзел у выбарах у польскі парламент, доўга будзе відаць у друкаваных публікацыях. У шостым нумары беластоцкага салідарніцкага часопіса Dobro Wspólne вынікі галасавання пракаментавалі так: арыфметыка галасоў паказала, што ў беларускіх гмінах уплывы „Салідарнасці“ блізкія нуля, а ў ваколлях з польскім насельніцтвам — наадварот, камуністы не маюць аўтарытэту ў грамадстве. Пры такім супастаўленні дзіўна нелагічна патрактаваў каментатар вынікі, якіх дабіліся беларускія кандыдаты, зазначыўшы з нейкай прыемнасцю, што ў небеларускіх раёнах яны — практычна — не існавалі ў свядомасці выбаршчыкаў. Як і камуністы, дадаў (стаіўшыся за ініцыяламі „і.х.“ — Ірэнэуш Харашуха?). І завяршыў: беларусы — гэта такі элемент, які не глядзіць у будучыню, значыць, не рэвалюцыйны, кансерватыўны...

Нашымі выбарамі пацікавіліся і ў Мінску. Тыднёвік „Літаратура і Мастацтва“, самы аўтарытэтны маральна часопіс у Беларускай ССР, у нумары ад 25 жніўня змясціў інтэрв'ю, якое даў наш рэдакцыйны калега Ян Максімюк. Салідна абдзяліўшы савецкага чытача нашымі праблемамі нацыянальнай меншасці, усё-такі забыўся Ясь падкрэсліць, што аніякіх выбараў мы не выйграем, пакуль не будзе ўтворана асобная выбарчая акруга для беларусаў менавіта (нас жа ў Беласточчыне значна менш паловы!). Мог дапоўніць сваю інфармацыю яшчэ і тым, што ва ўмовах польскіх змен проста мусім імкнуцца — таксама — да стварэння беларускай палітычнай партыі. Калі самі за сябе не заступімся, то аніхто за нас гэтага не зробіць. Вось так.

Упершыню шырэй, як здаецца, прысвяціў нам увагу „Беларус“, які выдаецца ў Нью-Йорку. У добрасумленна напісанай карэспандэнцыі „Беларусы Беласточчыны на палітычнай арэне“ аднак, бракуе глыбейшага аналізу. Нашы кандыдаты прайгралі жа толькі фармальна, бо не маглі выйграць пры такой ардынацыі. У шматлікіх мясцовасцях, у якіх пераважаюць беларусы, атрымалі яны найбольш галасоў (напр., у Ласінцы, Навакорніне, Юшкавым Грудзе, перамагаючы ў некалькі разоў камуністыч-

(Працяг на стар. 2)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

НА МЯЖЫ

ДУМКІ АБ АЎТАНОМІІ

Некалькі месяцаў таму назад літоўскія палякі аб'явілі ідэю аўтаноміі для акругі, у якой палякаў пражывае большасць. Я з многімі палякамі гаварыў аб гэтай справе. Усе яны былі „за" і даказвалі, што такое імкненне палякаў лагічнае і законнае. Што вынікае яно з глыбокай адказнасці за лёс сваёй меншаснай субстанцыі. Калі толькі я намякаў аб аўтаноміі для беларусаў у Польшчы, рэакцыя маіх размоўцаў была рашуча адмоўная. Усе яны даказвалі, што гэта пасварыла б беларусаў з палякамі, што шкодзіла б польскай дзяржаве, што давяло б да ўзрастання беларускага нацыяналізму, што было б крокам у бок адрыву ўсходняй Беласточчыны ад Польшчы і далучэння яе да БССР. Такая рэакцыя сведчыць аб тым, што людзі не ў стане прымяняць тыя самыя ацэначныя крытэрыі да падобных спраў.

Беларусы ў ПНР засяляюць у асноўным тэрыторыю былых паветаў Дубровскага, Сакольскага, Беластоцкага, Бельскага, Гайнаўскага і Сямяцічкага. Яшчэ пасля вайны беларусы ўсюды тут складалі рашучую большасць. У апошнія гады сітуацыя мяняецца ў некарысць беларусаў. Усё большая колькасць палякаў пераязджае ва ўсходнюю Беласточчыну. Чыноўнікі, спецыялісты ад прамысловасці, лясныя службы, а нават вучоныя — у філіял Акадэміі навук у Белавежу. Найбольшую пагрозу ствараюць асаднікі, якія атрымліваюць тоўстыя мільёны, калі рашацца пасяліцца сярод беларусаў. Дайшло да таго, што паявіўся артыкул, у якім прапануецца перанясенне на ўсходнюю Беласточчыну цэлых вёсак разам з касцёламі з Келецкага і Кракаўскага ваяводстваў. Зразумела, што такія канцэпцыі вельмі спадабаліся б Пілсудскаму і Сталіну, якія захапляліся магчымасцю перасялення этнічных груп.

Калі б такая ідэя была рэалізавана, сталася б вялікае няшчасце. Усходняя Беласточчына страціла б свой этнічны і нацыянальны каларыт, дэнацыяналізавалася б і ў канцы канцоў выставіла б як найгоршае пасведчанне польскай дзяржаве і польскаму грамадству.

Здаецца мне, што Польшча павінна зрабіць усё, каб захаваць назаўсёды нацыянальную спецыфіку ўсходняй Беласточчыны, што будзе гэта не стратай, а здабыткам. Як вядома, па-за межамі Польшчы жыве 11 мільёнаў палякаў. Зразумела, што маці-Польшча зацікаўлена тым, каб незалежна ад таго, дзе жывуць яе дзеці, былі створаны як найлепшыя варункі захавання іх польскасці. Польшча павінна за іх заступацца, бараніць іх. Думаю, што абарона гэта мела б пад сабой вельмі моцны фундамент, калі б Польшча ўзорна вырашыла справу сваіх нацыянальных меншасцей. А вырашыць прыкладна і ўласціва праблему нацыянальных меншасцей гэта значыць стварыць умовы, у якіх гэтым меншасцям не будзе пагражаць дэнацыяналізацыя і ў якіх не толькі захаваюць яны свой нацыянальны твар, але і змогуць усебакова развіваць сваю нацыянальную мову і культуру. А такія ўмовы ў выпадку беларусаў могуць быць загарантаваны тады, калі будзе ўведзена аўтаномія. Зазначаю, што ідзе гутарка аб аўтаноміі абмежаванай, галоўным чынам культурна-асветніцкай. Такая аўтаномія ў ніякім выпадку не абазначала б абмежавання правоў палякаў, якія ад вякоў ці ад нядаўна асяліліся ва ўсходняй Беласточчыне. Уяўляю, што павінна ўзнікнуць Беларуская аўтаномная рада, у якой знайшліся б таксама палякі прапарцыянальна да іх колькасці ва ўсходняй Беласточчыне. Зразумела, што такая Рада павінна мець акрэсленую колькасць сваіх прадстаўнікоў у агульнаваяводскіх установах, кіруючых цэлым ваяводствам. Не ўяўляю сабе, каб такая Рада магла весці антыпольскую прапаганду ці дзейнічаць на некарысць польскай дзяржавы. Непрымальныя для мяне ўсякія думкі — якія, зрэшты, выводзяцца з польскага, а не беларускага асяроддзя — аб тым, што беларусы могуць стварыць дзяржаву ў дзяржаве або далучыцца да СССР. Кожная аўтаномная форма дзеяння павінна зыходзіць з палажэння аб непарушнасці дзяржаўных межаў і аб лаяльнасці беларусаў у адносінах да дзяржавы так доўга, як доўга не будзе яна мець антыбеларускага характару.

Алесь Барскі

Новы квартал Вільна — Лаздінай.

ХТО ПРАЖЫВАЕ НА ВІЛЕНШЧЫНЕ?

Даведваемся пра гэта з „Газеты Выборчай" (нумар 92 ад 14 верасня 1989 г.), у якой змешчаны ліст Кшыштафа Вайцяхоўскага з Варшавы. Аўтара ліста абурае выказванне сенатара Рамашэўскага радыё „Вольная Еўропа", у інтэрв'ю якому сказаў ён, што „польская праблема" на Віленшчыне фактычна з'яўляецца надуманай і ў сапраўднасці не існуе. Рамашэўскі сцвердзіў у ім, што пасля вайны амаль усе палякі адсюль падаліся ў эміграцыю, а зараз жа „польскасць" у Літве абапіраецца амаль выключна на беларускім асяроддзі Віленшчыны.

Ва ўспомненым інтэрв'ю Рамашэўскі выказаў погляд, што 350 тысяч насельніцтва, якое пражывае на Віленшчыне і выдае сябе за палякаў, у сапраўднасці гэта беларусы рымска-каталіцкага веравызнання. У штодзённым жыцці карыстаюцца яны беларускім дыялектам са шматлікімі паланізмамі і русізмамі, які неадукаванае насельніцтва ў вясковым асяроддзі называе гэтак званай „простай мовай" (ад сябе дадайма тут, што тэрмін гэты ўзнік у часы глыбокай паншчыны, калі беларуская мова, якой некалі карысталіся князі і каралі, была ў пагардзе, а гаварылі на ёй амаль выключна сяляне-беларусы, да якіх паны адносіліся, як да „простых" людзей). Рамашэўскі выразна падкрэсліў, што прадстаўнікі гэтага насельніцтва выдаюць сябе за „палякаў" (а мы ведаем пра тое, што не ўсе, бо ёсць сярод іх беларусы з акрэсленай і моцнай беларускай свядомасцю) толькі і выключна таму, што з'яўляюцца яны рымска-каталіцкага веравызнання.

Факт гэты вельмі абурыў К. Вайцяхоўскага і пытае ён, на якой аснове акрэсліць нацыянальнасць? Ці на аснове паходжання ці выбару? Бо паводле яго лічыцца выключна выбар. І пытае далей, чаму Рамашэўскі адмовіў у праве гэтаму насельніцтву адчуваць сябе палякамі?

Наколькі я сарыентаваны, Рамашэўскага, як апазіцыянера, цяжка падазраваць у камуністычных ці савецкіх сімпатыях, а на аснове вывадаў Вайцяхоўскага цяпер мы ведаем, чаму многія палякі адчулі сябе раптам немцамі і выехалі на пастаяннае жыццё ў Заходнюю Нямеччыну. Здзіўляе толькі нябывалая шуміха ў афіцыйных сродках польскай масавай інфармацыі вакол „польскай праблемы" на Віленшчыне і нібыта „дыскрымінацыі" палякаў. Аўтары публікацый дамагаюцца аўтаноміі для ўспомненых „палякаў", але чамусьці прамоўчваюць адначасна, што такая аўтаномія павінна быць гарантаваная правам для амаль паўмільённага беларускага насельніцтва Беластоцкага краю!

Факты гэтыя пакідаем без каментарыяў.

Сцяпан Дубіна

З ДРУКУ

ШКОЛКА ДЛЯ ДЗЕТАК

... Не ўсім хлопчыкам і дзяўчынкам былі зразумелыя прывітальныя словы, што гучалі для іх на першых занятках гэтай незвычайнай школы. Але спагадлівая інтанацыя, гэтаксама, як і назва — „Нядзельная школка для дзетак-беларусаў", выклікала ў іх добрыя ўсмешкі. Ды і сам урок хутчэй нагадваў гульню, у якой яны з задавальненнем прынялі ўдзел...

Першая ў Маскве нядзельная школа па вывучэнню беларускай мовы пачала дзейнічаць пры Таварыстве імя Ф. Скарыны ў Дзяржаўным музеі імя М. І. Калініна. Прынамсі, яе арганізатары зрабілі ўсё, каб выйсці са звыклых рамак, паклікаўшы на дапамогу песні і казкі, персанажаў лялечнага тэатра.

— У сталіцы жыве цяпер каля 60 тысяч беларусаў, — расказвае старшыня таварыства, кандыдат гістарычных навук А. Каўка. — Іх дзецям і ўнукам адрасаваны гэтыя заняткі, мэта якіх далучыць дзятву да прыгажосці і стыхіі роднай мовы. Хочам, каб заняткі ў нашай школе ўвабралі ў сябе і лепшы вопыт сучаснай педагогікі, і культурна-асветніцкія традыцыі Беларусі.

ТАСС

Масква

(„ЛіМ" ад 8.09.89 г.)

(Працяг са стар. 1)

І ХВАЛЯЦЬ, І ГАНЯЦЬ

ных, і аж у дванаццаць — салідарніцкіх).

У паслявыбарчай атмасферы раптам вырасла цікавасць да беларусаў. Цяпер што ні дзень, што ні тыдзень нейкая рэдакцыя ў Польшчы лічыць патрэбным апублікаваць больш-менш істотны тэкст на беларускія тэмы. Tygodnik Powszechny, адзін з вядучых польскіх органаў, у перадапошнім ліпеньскім нумары надрукаваў з тытульнае старонкі вялікае інтэрв'ю Зянона Пазняка, лідэра беларускага адраджэння. І як бы ў супрацьвагу гэтаму, нацыяналістычнае Słowo Narodowe змясціла наіўнае выказванне Наталлі Кленіцкай з БССР, з якога можна зразумець, што ўваскрашэнне беларусаў — гэта бяда ды гора палякам!... Усе рэкорды процібеларускай істэрыі пабівае беластоцкі Kurier Podlaski, які пасля сумнай славы цыклу Pod różnymi krzyżami ў прадвесне ўзяўся пад восень пужаць палякаў наступнай публіцыстычнай афёрай, пад назвай Autonomia dla Białorusinów? Затое надта ж удумліва аднёсся да нашых тут пакутлівых праблемаў каталіцкі тыднёвік Tak i Nie, апублікаваўшы восьмага верасня рэпартаж Кшыштафа Карвата, які наведаў Беластоцкі край („Między Polską a Rosją"). Усё роўна што змовіўшыся, дакладна праз тыдзень паўтарыў як бы цэлам ягоныя пастулаты Міхась Шаховіч, якому Gazeta Współczesna абнародавала артыкул „Obiecanki, czy rzeczywistość?" Так катэгарычнай пастаноўкі беларускіх справаў я дагэтуль не чытаў у беластоцкай партыйнай газеце (а пражыў жа болей паўвеку ўжо).

Шануючы цярплівасць чытача „Нівы", пакідаю па-за яго ўвагаю цэлы шэраг банальных публікацыяў — м.ін. Argumenty, Trybuna Ludu, Kultura, — нагадваючы ў заканчэнне якраз разважанні Генрыка Цімка пра памылкі КПЗБ у нацыянальным пытанні (Gazeta Współczesna, 7.IX.), а паўмесяцам раней — „W Nowym Jorku też tańczą Lawonichę", псіхалагічна сенсацыйную „тутэйшаму" гутарку з Алай Орса-Рамана, кіраўніком таго ж „Васілька", які ўчыніў фурор сваімі выступленнямі сёлета ў Беластоцкім краі.

С.Я.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

У канцы лета агенцтва БЕЛТА распаўсюдзіла ў многіх беларускіх газетах ліст шэрагу грамадзян Літвы, якія называлі сябе беларусамі і скардзіліся на кепскія адносіны да іх з боку „Саюдзіса“ ды літоўцаў увогуле. Ведаючы аб дзейнасці беларускіх таварыстваў у гэтай рэспубліцы і заўважыўшы, што аўтары ліста не змаглі нават падпісацца на роднай мове, я міжволі ўсумніўся ў змесце публікацыі. Тады прыйшла ідэя звязацца са старшыней беларускага таварыства „Сябрына“ ў Вільнюсе, Валянцінам Стэхам, і пагутарыць з ім.

— Валянцін, я ведаю, што з ліпеня мінулага года пачаў сваю дзейнасць клуб аматараў беларускай народнай творчасці „Сябрына“. Скажыце, хто заснавальнік клуба і спонсар?

— „Сябрына“ зарэгістравана ва ўпраўленні культуры гарвыканкама г. Вільнюса. А спонсарам з'яўляецца Рэспубліканскі палац культуры прафсаюзаў, дзе мы атрымалі залу, якой можам карыстацца два разы на тыдзень; гэтая ўстанова бярэ на сябе фінансаванне нашых патрэб: аплочвае кошт афішаў, запрашэнняў, значкоў і вымпелаў клуба, фірмовых бланкаў. Абяцалі нам выдзеліць і музычныя інструменты. Забяспечваюць нас пры неабходнасці сувенірамі, дапамагаюць пры арганізаванні і правядзенні тых ці іншых мерапрыемстваў.

— Якія адносіны ў вас з Літоўскім фондам культуры?

— 8 снежня 1988 года прэзідыум Літоўскага фонду культуры зацвердзіў статут Таварыства беларускай культуры, якое роднаснае нам і з якім мы цесна супрацоўнічаем. У мэтах ажыццяўлення пастаўленых перад нашымі згуртаваннямі задач — абуджэння нацыянальнай самасвядомасці беларусаў у Літве, вяртання ім гістарычнай памяці, развіцця пачуцця нацыянальнай годнасці — Літоўскі фонд культуры аказвае нам разнастайную дапамогу і падтрымку. У прыватнасці, у правядзенні выставак Уладзіміра Кузьменкі і Станіслава Зялёнкі, нашых беларускіх мастакоў з Віленшчыны.

— У лісце, дасланым на БЕЛТА, аўтары скардзяцца на адмоўнае стаўленне літоўскіх улад да развіцця і прапаганды беларускай культуры.

— Ніяк не магу пагадзіцца з гэтым. Напрыклад, гарвыканкам не толькі дазволіў правесці 18 сакавіка г.г. мітынг на плошчы Леніна, на месцы пакарання Кастуся Каліноўскага, але і выказаў гатоўнасць аднавіць за свой кошт шыльды на дамах горада, у якіх жылі ці працавалі вядомыя беларускія дзеячы альбо знаходзіліся беларускія ўстановы ці арганізацыі. У тым ліку з надпісамі на беларускай мове.

А што датычыць ЦК Кампартыі Літвы, то тут ён аказвае непасрэдны і станоўчы ўплыў на выхад беларусаў Літвы на радыё і тэлебачанні. 25 сакавіка 1989 года па другой праграме літоўскага радыё (на сярэдніх хвалях) у эфір выйшла першая перадача на беларускай мове. З той пары яна выходзіць кожную другую суботу а 11.30 на хвалі 271 м. Перадача называецца „Беларускае слова на хвалях Літвы“.

ЦК Кампартыі Літвы імкнецца дапамагчы таварыству, нягледзячы на абмежаванні з паперай і з сродкамі друку. Гэтаксама вельмі прыхільна сустрэлі там ідэю адкрыцця ў сталіцы Літвы беларускамоўных школ...

— Неяк, будучы ў Вільні, я бачыў па Літоўскаму тэлебачанню фільм пра беларусаў Літвы „Тут Скарыны дух лунае“...

— Гэтую 20-хвілінную стужку зняло і ўжо двойчы паказвала Літоўскае тэлебачанне. Акрамя гэтага, яно робіць запісы найбольш значных мерапрыемстваў у культурным жыцці беларусаў Літоўскай ССР.

— А зараз, Валянцін, раскажыце, калі ласка, аб стаўленні да вас літоўскага руху „Саюдзіс“, на які скардзяцца аўтары ліста.

— Ён не толькі прыхільны да нас, але і ўсяляк падтрымлівае нашу ідэю нацыянальнага адраджэння. Дапамог атрымаць залу ўстаноўчага сходу нашага таварыства, тое самае было і з залай ды бытавымі ўмовамі ўдзельнікаў II Вальнага Сойму беларускіх маладзёжных суполак у Вільнюсе. А яго дапамога пры правядзенні Устаноўчага з'езда БНФ ужо вядомая чытачу. Там ён не толькі ўзяў на сябе многія арганізацыйныя пытанні, але і арганізаваў прамую радыётрансляцыю з'езда.

— А як літоўцы наогул ставяцца да беларусаў?

— Дам толькі адзін штрых: калі напярэдадні Устаноўчага з'езда БНФ члены рады Сойму звярнуліся па тэлебачанні да жыхароў рэспублікі з просьбай аб уладкаванні ўдзельнікаў з'езда, ад званкоў з прапановамі не было адбою. У выніку чаго мы не толькі размясцілі звыш 800 чалавек, але яшчэ і не выкарысталі дзесяткі месцаў. Некаторыя пасля званілі і пыталі, чаму да іх ніхто не прыйшоў... А факт, што ў Вільнюсе можна ў кіёску набыць беларускамоўную прэсу — „Чырвоную змену“, „Літаратуру і Мастацтва“, „Маладосць“, „Полымя“ і іншыя выданні — згодзіцеся, — шмат аб чым гаворыць.

— Ну і апошняе пытанне: якія ў вас далейшыя планы?

— Зараз ідзе падрыхтоўка да беларускіх нацыянальных абрадаў і святаў — наперадзе „Дзяды“, „Каляды“... З новага 1990 года спадзяемся выходзіць у эфір па радыё як мінімум штотыдзень, а можа і два разы на тыдзень. Пад канец года ёсць надзея атрымаць час і па тэлебачанні. Рыхтуемся да адкрыцця беларускіх школ у Вільнюсе. Зараз адкрыты цякучы рахунак, куды многія беларусы пералічваюць нам грошы на патрэбы таварыства. Пералічваюць і літоўцы, як напрыклад доктар Валдас Банайціс, які зацікавіўся нашай культурай і вывучыў беларускую мову. Дарэчы, усе члены таварыства свабодна валодаюць, акрамя беларускай, яшчэ літоўскай і рускай мовамі.

— Вялікае дзякуй Вам, Валянцін, за цікавую гутарку. Спадзяюся, з Вамі яшчэ не раз сустрэнемся. А для нашых чытачоў заўважым: ці ліст да БЕЛТА часам не пісалі тыя беларусы, праблема якіх толькі ў тым, што яны не хочуць ведаць ні беларускай, ні літоўскай моваў і культураў?

Гутарыў Алекса Радчанка, Мінск

(Ганарар прашу пералічыць на рахунак Беларускага музея ў Гайнаўцы — А. Р.)

УЛАДЗІМІР КАЗБЯРУК

ЦЕРНЕВЫЯ і ЛАЎРОВЫЯ ВЯНКІ АЛЕСЯ ГАРУНА

(Заканчэнне. Пачатак у папярэднім нумары.)

Галоўным героем твораў Алеся Гаруна з'яўляецца праўда — не падсалоджаная, не падфарбаваная, — а толькі тая, якая многім вочы коле і якая адна можа збудзіць „святое сумленне“ (пра што марыў Максім Багдановіч) і рваць „духа путы“, чаго патрабаваў ад паэзіі сам аўтар „Матчынага дару“.

Каб людзі паверылі ў праўду зямную, каб усвядомілі яе да канца — гэта непазбежная ўмова рашучых дзеянняў, змагання за вызваленне, — неабходна разбурыць ілюзіі там, дзе яны найбольш моцна трымаюцца і скоўваюць волю прыгнечаных. Таму паэт так бязлітасна расправіляецца з царкоўнымі прапаведзямі, з заклікам да пакорлівасці:

Пакінь, пакінь спяваць
а праўдзе тэй, што ў небе!
Яна чужая нам, таемных
праўда сіл...

Але вось на адзін момант паэт увявіў, што сапраўды з'явіўся Хрыстос — той самы, які праліў сваю кроў за выратаванне чалавецтва. З'явіўся і жахнуўся ад таго, што застаў на зямлі:

Гарыць, баліць душа мая, —
О, дай жа моцы, мілы!
Паглянь: паўсюдах з краю
ў край
Рабунак, глуз пануюць,
І льецца смех тых чорных
зграй,
І ўсё з зямлёй раўнуюць.

У звароце сына божага да свайго бацькі нябеснага адчуваюцца громы і маланкі, якія прабіваюць той заслон, тую алілуйшчыну і бомканне званоў, што аддзяляюць зямлю ад неба, ахоўваюць крыўду і несправядлівасць, хаваюць ад божага зроку і слыху пакуты чалавецтва:

Паслухай ноччу, ўдзень,
святы,
Скажы маўчаці звонам, —
І колькі жальб пачуеш ты!
Зямля азвецца стогнам...

У радках паэта гучыць не хрысціянская пакорлівасць, не бездапаможная скарга, а гнеў і агонь, якія павінны нішчыць і паліць чалавечую крыўду ўсюды:

Ах, дай мне, ойча, моцных
слоў!
Маланак слоў, палючых...

У вершах паэта заглыбленыя філасофскія разважанні аб тайнах вечнага кругазвароту прыроды і заканамернасцях развіцця чалавечага грамадства чаргуюцца з праклёнамі:

Няхай душы, каторай бог
надаў любоў,
Праклёны — грэх, — аб гэтым
буду знаць я.
Кляну цябе, кляну цябе і зноў
і зноў,
І буду праклінаць я. —

Або з трывожным, часта такім пакутлівым роздумам над нягодамі людзей ці пакорлівасцю:

Жыві ж спакойна, вол, хадзі
ў сваім ярме...
. . . .
Сляпому добра ў цьме...
. . . .
А ты жывёлаў цар? Ці ж ты
жывеш іначай?!

То зноў інтанацыі жальбы і смутку змяняюцца іскрыстым гумарам, вясёлым настроем гучнай і скочнай мелодыі „Мяцеліцы“:

Ой, спалеце, перуны,
Майго Янку, бо дурны!
Назаляе толькі мне,
А каб сватацца, дык не!

Нішто чалавечае А. Гаруну як паэту не было чужое: у яго мы знаходзім і абурэнне сацыяльнай несправядлівасцю, і пачуццё бязмежнай адданасці роднай зямлі, і гатоўнасць ахвяраваць сабой дзеля яе шчасця, і пакутлівае адчуванне нясплачанага сыноўняга доўгу перад бацькамі. Ёсць у паэта і непераўзыйдзеныя вершы пра каханне.

Алесь Гарун увайшоў у гісторыю беларускай літаратуры і як выдатны празаік. Яго проза

(Працяг на стар. 4)

РОДНАЯ МОВА

Родная мова — крыніца святая.
Светлы, жывы і брўісты ручэй.
Кажуць, што мова мая памірае...
Тыя, хто кажа так, —
Вымруць хутчэй!

Ад дому за тысячы кіламетраў
Стрэчаю па свеце сваіх
землякоў.
Родная мова нам, як паветра.
Самая шчырая з тысячы моў.

Родная мова, лёс твой прарочы.
Словам тваім над калыскай
гучэць!
Не для цябе забыццё чорнай
ночы.
Ёсць на зямлі беларусы яшчэ.

Не сумняваўся я ў гэтым ніколі.
Толькі цяпер вера стала
цвярдзей.
Родная мова.
Роднае поле...
Хіба за роднае ёсць што
радней?!

Леанід Пранчак,
Мінск

— * —

ля царквы старая прадае біблію
нацельныя іконкі крыжыкі
адны падходзяць разглядаюць
пытаюць колькі што каштуе
але нічога не купляюць
другія падходзяць разглядаюць
выбіраюць іконы крыжыкі
няспешна дастаюць грошы
купляюць
нібы хочуць паказаць што яны
вераць
і пакуль яны купляюць
гэта павінен заўважаць сам Бог
і ацаніць гэты ўчынак
і адпусціць хоць адзін грэх
трэція пытаюць пра біблію
бяруць яе ў рукі гартаюць
вяртаюць назад — вельмі дарага
і ён таксама хоча купіць біблію
і ў яго на гэта хапае грошай
але старая яму яе не прадае
і ён крычыць
я маю права купляць
усё што мне падабаецца
і яму старая дае крыжык
на якім няма распяцця

Віктар Шніп,
(Мінск)

КЛЁН

Я хачу такія скарбы мець,
Як той клён, што носіць залатую
шапку,
І лістоў узорную павець —
Вось такую поўную ахапку!

Я б лістамі залаціла змрок,
Прамянела б яснасцю світання,
Каб мяне ўбачыўшы здалёк,
Уцякалі жудасныя здані.

Я б магла ўсю ночку шалясцець,
Усю ноч пляла б я Вам
чароўна...
І маглі б Вы словы зразумець...
Ці было б Вам гэта ўсё роўна?

Алёна Шарэпа-Лапіцкая,
БССР

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ДАКУМЕНТЫ БНФ

• МОВА •

Лёс мовы — гэта і лёс народу. Беларусь стала першай рэспублікай, у якой узьнікла небясьпека ператварэньня мовы жывога народу ў мёртвую мову. Гэта заканамерны і канчатковы вынік абавязковага масавага дзьвюхмоўя, вядучая роля ў якім належыць ня роднай мове.

Намаганьнямі бюракратыі, якая бачыла і бачыць у СССР не саюз суверэнных і раўнапраўных дзяржаваў, а ўнітарную дзяржаву з умоўным падзелам тэрыторыі па нацыянальных прыкметах насельніцтва, руская мова фактычна ператворана з мовы-пасрэдніка ў агульнадзяржаўную мову СССР. Замест дапаможнага сродку міжрэспубліканскіх зносінаў яна стала галоўным канкурэнтам іншых нацыянальных моваў.

БНФ лічыць антынавуковым тэзіс аб прагрэсіўнасьці і неабходнасьці агульнанароднага нацыянальна-рускага дзьвюхмоўя. Такое дзьвюхмоўе — няўстойлівая, самаразбуральная сістэма. Родная мова, ня маючы нармальных умоваў для разьвіцьця, паступова зьнікае, а набытая замест яе іншая мова становіцца зьбедненай і штампаванай. Вынікам моўнай палітыкі бюракратыі ў Рэспубліцы стала паўмоўе — стан, пры якім чалавек не валодае належным чынам ніводнай з моваў і асуджаны на інтэлектуальную, культурную абмежаванасьць і грамадзянскую пасіўнасьць. Таму абарона беларускай мовы сілай дзяржаўных законаў павінна быць адной з функцыяў беларускай нацыянальнай дзяржавы.

1. БНФ „Адраджэньне" лічыць наданьне беларускай мове статусу адзінай дзяржаўнай мовы БССР справай неадкладнай і разглядае гэта як неабходную ахоўную меру, праз якую карэнная нацыя Рэспублікі можа рэалізаваць сваё права на самазахаваньне.

Народны фронт лічыць, што закон аб дзяржаўнасьці беларускай мовы павінен прадугледжваць:

— наданьне беларускай мове (на працягу вызначанага законам тэрміну) функцыяў рабочай мовы ва ўсіх установах, ведамствах, грамадска-палітычных арганізацыях Рэспублікі. Супрацоўнікі дзяржаўных установаў і сьферы абслугі павінны валодаць беларускай мовай і даваць адказы на той мове, на якой да іх зьвяртаюцца;

— выданьне на беларускай мове ўсіх рэспубліканскіх газетаў і часопісаў па ўсіх галінах грамадскага жыцьця, культуры, навукі, гаспадаркі (некаторыя зь іх могуць выдавацца на некалькіх мовах), усіх раённых і шматтыражных газетаў;

— па-беларуску павінны весьціся перадачы праграмаў Беларускага радыё і тэлебачаньня (акрамя праграмаў для нацыянальных меншасьцяў);

— навучаньне на беларускай мове ў пераважнай большасьці вышэйшых, сярэдніх і сярэдніх спецыяльных навучальных установаў Рэспублікі (з арганізацыяй пры іх падрыхтоўчых курсаў беларускай мовы для прадстаўнікоў іншых нацыянальнасьцяў);

— гарантыі захаваньня і разьвіцьця моваў нацыянальных меншасьцяў Рэспублікі, г.зн. рэальную магчымасьць выхоўваць і навучаць дзяцей на роднай мове (з абавязковым вывучэньнем у школах беларускай мовы), мець перыядычныя выданьні, тэле- і радыёперадачы, тэатры, музеі, наладжваць іншую дзейнасьць, прадугледжаную статусам нацыянальна-культурнай аўтаноміі.

Неабходна імкнуцца да таго, каб беларуская мова стала сродкам міжнацыянальных зносінаў у межах Рэспублікі.

2. БНФ лічыць, што беларуская дзяржава павінна клапаціцца пра захаваньне роднай мовы беларусамі за межамі БССР.

3. Рэалістычна ацэньваючы сучасную моўную сітуацыю ў Рэспубліцы, БНФ лічыць, што практычная рэалізацыя Закону аб дзяржаўнай мове БССР патрабуе адносна працяглага часу. Пасьля прыняцьця закону пачынаць трэба з забесьпячэньня фактычнай роўнасьці беларускай і рускай моваў ва ўсіх сьферах ужываньня, г.зн. беларуска-рускага дзьвюхмоўя з прыярытэтам для роднай мовы карэннага народу. Гэты прыярытэт павінен кампенсаваць цяперашняе сацыяльнае нераўнапраўе моваў.

Для вырашэньня гэтых — першачарговых — задачаў БНФ лічыць неабходным наступнае:

— стварыць дзяржаўны орган аховы беларускай мовы;

— тэрмінова арганізаваць курсы беларускай мовы для ўсіх работнікаў дзяржаўнага апарату, адукацыі, навукі, культуры і сьферы абслугі (з наступнай атэстацыяй);

— увесьці беларускую мову ў якасьці рабочай мовы і мовы дакументацыі ў дзяржаўных установаў;

— тэрмінова арганізаваць беларускамоўнае выкладанне ва ўніверсітэтах, у педінстытутах, іншых гуманітарных ВНУ, увесьці ў гэтых ВНУ ўступны экзамен па беларускай мове; у іншых ВНУ стварыць беларускамоўныя патокі і курсы беларускай мовы; арганізаваць выданьне тэрміналагічных руска-беларускіх слоўнікаў для ўсіх тыпаў ВНУ;

— адмовіцца ад бесьперсьпектыўнай практыкі стварэньня паасобных беларускіх класаў, аднавіць зачыненыя ў мінулым дзесяцігодзьдзі ў гарадах і вёсках беларускія школы;

— улічваючы, што цяпер ва ўсіх школах Рэспублікі вучацца пераважна беларусы, увесьці ў школах з рускай мовай навучаньня выкладаньне беларускай мовы з I-га класа, ураўнаваць у іх колькасьць гадзінаў на вы-

(Працяг на стар. 11)

БЕЛАРУСКІЯ КВЕТКІ

10 верасня 1989 года ў зале „НОТа" ў Беластоку адбыўся З'езд пчаляроў.

Я вельмі ўцешыўся, што сярод удзельнікаў з'езда ўбачыў многа маіх землякоў-беларусаў, якія займаюцца пчалаводствам. У фае адразу наткнуўся на Сцяпана Паленіка, з якім зараз пазнаёміўся ды пагутарыў на роднай мове. Да нас далучыўся малады хлапец з вёскі Мора. А калі я выйшаў з будынка, убачыў столік з каляровымі слоікамі, ля якога стаялі два мужчыны, аблепленыя людзьмі, нібы кветкі пчоламі.

Выцягнуў і я шыю як мог, каб прыглядзецца да гэтых слоікаў і паслухаць маладога чалавека, які выясняў людзям, чаму адзін мёд залатога колеру, другі цямнейшы, трэці, як смала, а чацверты... белы, белы. Прачытаў я на слоіку прозвішча і адрас гэтага пчаляра. Аказалася, што не толькі пчолы любяць кветкі, бо „аблеплены" людзьмі чалавек называўся Мікалай Мак з вёскі Рудуты, што ў Арлянскай гміне. Адна толькі розніца паміж пчоламі і намі. Пчолы працавіта выбіраюць з кветак нектар і перапрацоўваюць яго на мёд, а мы, людзі, ласуемся мёдам, лечымся ім, але адначасова знішчаем кветкі і атручваем пчол.

Мікалай Мак меў з сабой шмат лыжачак аднаразовага карыстання і ўсіх прысутных частаваў гэтым эліксірам здароўя. Людзі здзіўляліся, што кожны мёд па-свойму пахне і па-свойму смакуе. Я спрабаваў ліпавы і аказалася, што, бадай, упершыню выявіў яго духмянасць. А тыя, што елі рапсавы, грэчневы ці лясны, таксама гаварылі аб цудоўным смаку і духмянасці гэтых раслін.

Васіль Петручук

УЛАДЗІМІР КАЗБЯРУК

ЦЕРНЕВЫЯ І ЛАЎРОВЫЯ ВЯНКІ АЛЕСЯ ГАРУНА

(Працяг са стар. 3)

надзейна абапіралася на нацыянальныя традыцыі літаратурнага і бытавога апавядання. Разам з тым неабмежавана ўзбагачала традыцыйныя формы вобразнасці, мастацкага стылю, кампазіцыі.

Найбольш адметная асаблівасць прозы А. Гаруна — яе ідэйна-тэматычнае багацце, смелы выхад за рамкі традыцыйнай тэматыкі, звязанай у творчасці пераважнай большасці пісьменнікаў з жыццём беларускай вёскі, яе паўсядзённым побытам, трывогамі, спадзяваннямі, з тым, што ўжо даўно сталі называць ідыятызмам вясковага жыцця, але і з няўхільным ростам грамадскай свядомасці, выяўленнем лепшых маральных якасцей.

У прозе Алеся Гаруна мы знаходзім і трывожную праблему нацыянальнага бяспраўя беларусаў („Пан Шабуневіч"), і тое, як астрожнае жыццё калечыць лёс чалавека, разбуральна ўздзейнічае на яго псіхалогію („Чалавек без крыві"), ёсць і каларытныя сцэнкі жыцця беларускага пасяленца ў Сібіры — былога палітычнага зняволенага („Свята"), і незвычайны прыём ацэнкі чортам найскладанейшых праблем рэчаіснасці ў пераломную эпоху („У Панасавым сяле").

У шэрагу апавяданняў пісьменніка асобна стаіць такі твор, як „П'ера і Каламбіна". Гэта — своеасаблівы празаічны трыпціх, паасобныя часткі якога сюжэтна паміж сабой не звязаны. Яны аб'ядноўваюцца толькі агульнай тэмай кахання, мастацкім роздумам аб загадкавай сіле гэтага пачуцця і аб тых тайнах, якія то аб'ядноўваюць двух чужых людзей, то зноў утвараюць паміж імі непераадольную бездань.

У самыя апошнія месяцы свайго жыцця А. Гарун узяўся за напісанне п'ес для дзіцячага тэатра. У 1920 г. ён апублікаваў зборнік „Жывыя казкі", куды ўвайшлі тры п'ескі: „Хлопчык у лесе", „Шчаслівы чырвонец" і „Дзіўны лапаць, або Не ўсё тое порах, што ў пораху ляжыць".

Ствараў „Жывыя казкі" пісьменнік, прыкаваны цяжкай хваробай да пасцелі. І тым больш нас павінна здзіўляць уся светлая атмасфера жыццесцвярджэння, аптымізму, месцамі лірызму, непрымірымасці да фальшу і несправядлівасці, да любых заганных з'яў у жыцці, ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі.

Малы герой першай з гэтых казак заснуў, заблудзіўшы ў цёмным лесе. Але яму спагадаюць добрыя лясныя духі, увасобленыя ў вобразах кветак: Званочкаў, Незапамінайкі, Ружы (Ружы). Яны наслалі на нечаканага госця казачны сон, у час якога Хлопчык трапіў у царства злога чараўніка, дзе выратаваў запалоненых дзяўчат. Яго казачныя прыгоды можна было б лічыць усяго толькі сном — так першапачаткова падумаў пра іх і сам Хлопчык, — але іменна ён, прачнуўшыся, тут жа знайшоў усё тое, чым яму аддзячылі выратаваныя ім палонніцы: боты-скараходы, шапку-цемязень, залаты клубок, незвычайнае адзенне і жалейку.

У казцы „Хлопчык у лесе" шмат дзіцячых песень. І ўсе яны з нотамі. Вось яшчэ адно сведчанне шматграннасці таленту аўтара.

У кожнай казцы, кожнай сітуацыі пісьменнік умее знайсці новы, нечаканы, часта супрацьлеглы традыцыйным уяўленням сэнс. У казцы „Шчаслівы чырвонец", напрыклад, старая Жабрачка не вымольвае літасць, а сама раскідае чырвонцы, якія прыносяць шчасце толькі сумленным людзям. Не менш незвычайнай з'яўляецца казка пра лапаць-атопак, які і думкі людскія разумее, і сам гаварыць умее, і выкрывае злодзеяў, і лёгка можа пакрыўдзіцца неабачна сказаным словам. Наогул малыя героі казак жывуць як быццам у рэальным

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Фота Я. Целушэцкага

Ян Максімюк
Мёртвы сезон

— 1 —

Вокны, як правіла, не адкрываюцца. Ні ў купэ, ні ў калідорчыку вагона. Афіцыяльна курыць можна толькі ў вузкай клетачцы спераду вагона. Вокны і там не адкрываюцца.

Мытнікі ў Кузніцы толькі паглядзелі на нашы багажы і махнулі рукою. Перапрасем вас, як будзеце вяртацца назад! Цягнік Берлін — Варшава — Вільнюс — Мінск — Масква стаіць у Кузніцы гадзіны дзве. Здаецца, змяняюць колы пад вагонамі на шырэйшыя рэйкі.

Мяжу перасякаем на змярканні. Перад Гародняй цягнік спыняецца. Уваходзяць савецкія пагранічнікі і мытнікі. Робяць сваю справу ветліва і хутка. Нашы свежыя службовыя пашпарты з цнатлівымі сінявата-мі лісточкамі расправічваюцца крывавымі штэмпелямі. Багажоў мытнікі не чапаюць. Можа таму, што едзе група, не на пару дзён, каб збыць тавар і вярнуцца, а на цэлы месяц, па службовых справах. Але настрой невясёлы. Усе заціхлі ў вагоне. У ціхім жаху. Пісталеты, гранаты, наркотыкі, валюта, антыкі, парнаграфія: як добра, што ніхто з маёй групы нічога такога з сабою не ўзяў. Але душа трымціць, параненая сорамам, так бы мовіць, за патэнцыяльныя грахі чалавецтва.

За Гародняй заказваем у вагонаважатай чай і, асушыўшы хуценька шклянкі, наліваем па сто дваццаць пяць грамаў. Як будзе далей? Там жа, кажуць, з гарэлкай тугавата. І з чаем.

У панядзелак, 3 ліпеня, на мінскім вакзале групу настаўнікаў беларускай мовы з Беласточчыны сустракаюць Ірына Саматыя і Мікола Яленскі, навуковыя супрацоўнікі Мінскага педагагічнага інстытута. Ім выпала доля апекуноў нашай 19-асабовай групы.

Вобмельгам праносіцца па пероне „тутэйшы“ рэдактар выдавецтва „Мастацкая літаратура“ Сяргей Шупа. Прыпазніўся крыху і цяпер шпарыць, каб не спазніцца яшчэ болей. Ахвяруючы сваім водпускам, ён вялікадушна паабяцаў мне, што будзе маім гідам па Мінску, прынамсі на першай часіне, пакуль не асвойтаюся з мясцовай тапаграфіяй і тапанімікай.

Кватаруюць нас у інтэрнаце пединстытута, непадалёк Чэрвеньскага рынку. У дэмакратычным парыве адмаўляюся ад асобнага пакоя, які нашы апекуны прадугледзелі кіраўніку групы. Трэба быць заўсёды з народам, як хтосьці дарэчы сказаў. Інакш — адчужанне асобы і грамадска шкодныя псіхічныя знявечанні. Сіндром Homo sovieticus.

Мікола Яленскі выдае нам стыпендыю: па 150 рублёў на галаву. З Польшчы прывёз я кожнаму ўдзельніку курсаў па 21 рублю. У інтэрнаце бытавыя ўмовы неблагія. На кожныя два пакойчыкі ўмывальня і прыбіральня. На паверсе асобнае памяшканне з электрычнымі печкамі — можна гатаваць гарбату. Спакойна, у інтэрнаце мала хто цяпер пражывае. Пара канікулаў, водпускаў, спякотнае надвор'е, мёртвы сезон.

У групе 15 жанчын. Гэта ў нейкай ступені адлюстроўвае персанальную сітуацыю ў нашай асвеце. Цяжар адукацыі і выхавання ўзвалены на плечы жанчын. Мужчын у школах мала, мабыць, таму, што заробак мізэрны. А хто, што скрываць, хацеў бы прыносіць дахаты менш грошай за сваю жонку? Нас, мужчын, чатырох: са мной раскватараваліся Юрка Баена, Славік Трашчотка і Ян Іванюк, адзін у групе дырэктар.

Заняткаў ніякіх у першы дзень няма, блукаем крыху па горадзе, каб схапіць арыентацыю. Некаторыя з настаўніц былі на курсах раней, ім усё вядома.

Першая чутка пра падзею з роду тых, якіх не адзначаюць сродкі масавай інфармацыі: праўдападобна, а 17 гадзіне прадстаўнікі Беларускага народнага фронту „Адраджэнне“ будуць ускладаць кветкі ля помніка Перамогі. У Мінску якраз святкуюцца дні вызвалення горада. Ці напэўна прыйдуць? У Доме пісьменніка нічога толкам пра гэта не ведаюць. Сядзім на лавачках каля плошчы Перамогі і чакаем. Час ад часу ўздрыгвае асфальт пад нагамі: гэта праносіцца цягнік метро. Перад помнікам трымаюць варту юнакі з „калашнікамі“. Стаяць таксама і дзяўчаты. З выгляду па 15—16 гадоў. Што гэта за падраздзяленне? Змяняюцца даволі часта, бадай ці не тры разы на гадзіну.

Сам момант уваходу прадстаўнікоў БНФ на выкладзены гранітнымі плітамі пляц перад помнікам я празяваў. Калі дапёр з фотаапаратам падземным ходам, вянок ужо быў пакладзе-

(Працяг на стар. 11)

свеце, аднак з імі здараюцца незвычайныя, фантастычныя прыгоды, якіх і ў сне не пабачыш.

А. Гарун ведаў і, як мала хто, разумеў, што ў тую эпоху сацыяльных бур і пераўтварэнняў фарміруецца новая будучыня, новыя нормы ўзаемаадносін паміж людзьмі і народамі. І кожнае яго слова прасякнута клопатам пра лёс Беларусі, яе месца ў сям'і народаў свету. Пра яго погляды на апошнім этапе грамадзянскай вайны сведчыць брашура „Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя, яе мэты і заданні. Папулярны выклад праграмы“, апублікаваная ў 1920 г. у Мінску пад псеўданімам А. Ж. Даследчыкі сцвярджаюць, што А. Ж. — гэта быў А. Гарун. Так пісаў Антон Адамовіч ва ўступным артыкуле да кнігі „Матчын дар“, выдадзенай у 1962 г. у Мюнхене. Аўтар артыкула спасылаецца на свае гутаркі з Язэпам Лёсікам, які, як вядома, быў у ссылцы ў Сібіры разам з Алесем Гаруном. Што ж датычыць псеўданіма А. Ж., дык тут мы бачым першыя літары імя Аляксандр і прозвішча Жывіца (дзявочае прозвішча маці пісьменніка).

„Папулярны выклад праграмы“ заслугоўвае нашай увагі з розных прычын. Трывожным папярэджаннем гучаць словы аўтара аб тым, якую шкоду можа прынесці паспешлівасць з сацыялістычнымі пераўтварэннямі ў сельскай гаспадарцы: „Дробную сялянскую ўласнасць на зямлю зніштажаць зараз жа... мы лічым непатрэбным і нават шкодным... Яшчэ справа не наспела, яшчэ няма адпаведна падгатаваных працаўнікоў і аргапізатараў. Калі б цяпер быў сацыялізаваны ўвесь вытвар, дык ён трапіў бы ў рукі ўрадоўцаў (чыноўнікаў — У.К.) — прафесіяналаў, зложаных па большай часці з людзей, служыўшых старой бюракратыі. Не толькі сацыялістычны парадак быў бы абернуты ў нейкую пародыю, у „бюракратычны сацыялізм“, але сам вытвар моцна абнізіўся б, што прывяло б да эканамічнай катастрофы“. Гэтыя прарочыя словы бліскуча пацвердзіліся ў 30-я гады.

Асабліва плённымі і актуальнымі для нашага часу з'яўляюцца вывады аб нацыянальных праблемах. Яны як быццам спецыяльна прызначаны для сённяшніх дзён: „Тварыць па за межамі нацыянальнасці немажліва. І народ, звольнены ад капіталістычнага вызыску, так сама, як і ў цяперашнія часы, будзе выяўляць сваю найвышэйшую творчасць у нацыянальных формах. А значыць і ўселюдзкі прагрэс, які ёсць творчасцю перад усім, будзе йсці нацыянальнымі шляхамі...“ „У царства сацыялізму ўвойдзе беларускі народ, як роўны з іншымі народамі толькі пры варунку развіцця ўсіх бакоў яго духоўнага жыцця, што магчыма толькі ў рамках нацыянальнай культуры“.

У дакуменце былі абгрунтаваны некаторыя ідэі, за ажыццяўленне якіх мы настойліва змагаемся і сёння. Можа яшчэ больш востра і надзённа, чым тады, гучаць наступныя вывады аўтара: „Сацыялісты разумеюць нацыянальную справу не як прычыну нянавісці да іншых народаў, а як моцную пабудку да працы на карысць усіх людзей свету. Бо толькі тыя людзі, што ахвяравалі сябе таму ці іншаму народу, зрабілі вялікую работу для ўсяго свету; тыя ж, што хваляцца, нібы яны працуюць для ўсяго свету (касмапаліты), звычайна шмат гавораць і нічога не робяць“ (...) „...Задача сацыялізму, які ніколі не йдзе проці прыроднага развіцця справы, — ёсць не клапаціцца аб зніштажэнні нацыянальных асобнасцяў, а наадварот культываваць іх, як усякую іншую прыродную сілу. Затое ж задачаю сацыялізму ёсць клапаціцца, каб розніцы ў псыхалёгіі, у нацыянальнай творчасці не служылі асноваю спрэчак і барацьбы паміж народамі“.

Усёй сваёй творчасцю пісьменнік дае новым пакаленням жывыя ўрокі мужнасці і патрыятызму, паказвае, як трэба берагчы і славіць бацькоўскую зямлю і матчыну мову. Ён выносіць няшчадны прысуд сацыяльнай несправядлівасці, няпраўдзе і фальшы. Сваім мастацкім словам ён, не стамляючыся, будзіў чалавечае сумленне і праведны гнеў супраць усяго заганнага ў жыцці.

Літаратурная спадчына Алеся Гаруна не страціла сваёй актуальнасці, надзённасці і сёння. У гісторыі беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя аўтар „Матчынага дару“ займае ганаровае месца побач з Янкам Купалам, Якубам Коласам, Максімам Багдановічам.

Уладзімір Казбярук

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

БЕЛАРУСІКІ

Wrzosek Mieczysław, Polski Związek Demokratyczny w Mińsku na Białorusi w 1917 r. *Kwartalnik Historyczny* 1970, nr 2, s. 333-349.

Współczesna poezja białoruska. Oprac. Włodzimierz B(latton)-Segal. *Barwy*. 1984, nr 11, s. 9.

Wygonnaja L., Z zagadnień rozwarstwienia semantycznego w słownictwie gwarowym. (Na przykładzie białoruskiej leksyki rolniczej). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 1972, t. 12, s. 301—306.

Wygonnaja Ł.T., Diffierienсyrujuszczaja funkcja słowiesnogo udarienija w biełorusskom litjeraturnom jazykie. *Slavia Orientalis 1980*, nr 1/2, s. 281—285.

Wygonnaja Ł.T., O riedukcji głasnych w biełorusskom litieraturnom jazykie. *Studia Rossica Posnaniensia* 1978, z. 10, s. 277—283, wykr.

Wyjadę, mówił, daleko (w). — Czarne oczy i brew cienka (w). — Nocy, przedłuż swe ciemności (w). — Powiedz, księżycu wysoki (w). — Strumyczku szumiący w skale (w). — Rozścielę ci mój złocisty (w). Tł. Jerzy Litwiniuk. *Współczesność* 1969, nr 14, s. 7.

Wyszomirska-Kuźmińska Otilda, Problemy społeczno-ekonomicznego i kulturalnego rozwoju Polski, Rosji, Ukrainy, Białorusi i Litwy w drugiej połowie XVII i pierwszej połowie XVIII wieku. *Przegląd Rusycystyczny* 1987, z. 1, s. 160—162.

Zabrodzka Nadzieja. Ukraińska dyspalatalizacja spółgłosek w gwarach białorusko-ukraińskich byłego powiatu hajnowskiego. *Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański, Slavistyka* 1979, nr 2, s. 57—77, mapy.

Zagorulskij E.M., Archieołogija Biełorussii, Mińsk 1965. Rec. Antoniewicz Jerzy. *Acta Baltico-Slavica* r. 4, 1966, s. 185—195.

Zagórniak Marian. Podstawy społeczne powstania 1830—1831 roku na Litwie, Białorusi i Ukrainie. *Zeszyty Naukowe UJ Prace Historyczne* 1986, z. 78, s. 89—97.

Zaniewska Hanna, Nowe osiedla wiejskie w republikach radzieckich — Białorusi i Estonii. *Sprawy Mieszkaniowe* 1980. z. 2, s. 79—85, rys.

Zaręba Alfred, Tekst białoruski spod Białegostoku w. Mieleszki. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 633, Prace Językoznawcze* 1983, z. 74, s. 11—12.

Zarycki Aleksiej, Przed pomnikiem Chopina (w). Tł. z białor. Piotr Stefanowicz. *Nadodrze* 1979, nr 12, s. 8.

Zbralewicz K.I., Fiedułowa S.W.: Bibliografia biełorusskoj sowietskoj bibliografii 1922—1961, Mińsk 1963. Rec. Lech M(arian), *Acta Baltico-Slavica* T. 2, 1965, s. 333—334.

Zdanowicz Tadeusz, Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnami, Poznań 1966. Rec. Smułkowa Elżbieta, *Acta Baltico-Slavica* t. 5, 1967, s. 440—447, Zdaniukiewicz Alojzy Adam. *Poradnik Językowy* 1967, z. 10, s. 458—460.

Zieja Jan, Z Matką Ledóchowską na Polesiu. Rozm. przepr. Jacek Moskwa. *Znak* R. 39, 1987, nr 8—9 (387—388), s. 3—12.

Zimowyja pesni: Kaladki i szczadrouki, Mińsk 1975. Rec. Sielicki Franciszek, *Acta Universitatis Wratislaviensis* 1979, nr 447, s. 87—90.

Z piśmiennictwa starosłowiańskiego. Tł. Aleksander Naumow. *Literatura na Świecie*, 1980, nr 12, s. 104—117, il.

Zubiec W., Podstawowe założenia melioracji na Białorusi. Tł. *Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze* 1973, nr 5, s. 76—81, il. rys.

Zubrycki Jurka, Ziemia (w). Tł. z białor. Wiktor Rudczyk. *Życie Literackie* 1968. nr 3, s. 6.

Zujonak Wasil, Poszedłeś... (w). Tł. z białor. Jan Huszcza. *Profile* 1970, nr 11, s. 38.

Zwoliński Przemysław, Najstarszy świecki druk białoruski (Antwerpia 1542 r.), *Slavia Orientalis* 1968, nr 3, s. 463—465.

Р.С.

Пра тое, што ў Нью-Йорку ёсць беларускі танцавальны калектыў „Васілёк", мне ўжо было вядома ад пару ладных гадоў. Я чула, што кіруе ім Ала Орса-Рамана, так па-праўдзе не балерына, а доктар хіміі, выкладчыца Нью-йоркскага гарадскога універсітэта. І гэта справа асабліва інтрыгавала.

Калі Багданчык Сіманенка вёў мяне 18 чэрвеня г.г. у гімнастычную залу Гайнаўскага беларускага ліцэя, дзе адбывалі сваю першую рэпетыцыю на Беласточчыне беларускія юнакі і дзяўчаты з Амерыкі, аб'яднаныя ў калектыве „Васілёк", мне ўяўлялася, што вось зараз я ўбачу іх кіраўнічку: пажылую (далёка перадваенную!) балерыну з сівымі парадзеўшымі локанамі, з выцвілымі вачыма і несамавітай колькасцю ўсялякіх шмінак на твары. Тое, што гэта жанчына будзе танцаваць у маладзёжным калектыве як роўная з роўнымі, мне не прыходзіла нават у галаву.

Мы з Багданчыкам увайшлі ў гімнастычную залу і ўбачылі што танцуе ўвесь калектыў.

— А дзе ж іхны кіраўнік, Ала Орса-Рамана? — здзіўлена спыталася я ў маладога басаўца.

— А вунь жа яна, танцуе, — кіўнуў ён неакрэслена галавой у бок рэпетыруючых.

„Каторая ж гэта?" — падумалася мне, але неўзабаве маю ўвагу звярнула адна з танцорак, якая выдзялялася сярод іншых нязвыклай грацыяй і відавочнай балетнай падрыхтоўкай. Танец яе быў нейкі своеасабліва нявымушаны, свабодны.

І сапраўды. Пала каманда з яе вуснаў, што рэпетыцыя закончана, і сама танцорка ў доўгай белай спадніцы, з вялікім, аж да таліі, распоркам збоку, стомленая, выцягнулася, каб хвілю адпачыць, проста на падлозе.

А пасля Ала Орса-Рамана падыйшла да нас, і высветлілася, што гэта цалкам яшчэ маладая жанчына, бландзінка з кароткай стрыжкай, дзявочай пастацыю і зусім не выцвілымі блакітнымі вачыма. Яна ўсміхнулася шырокай адкрытай усмешкай, паказваючы прыгожыя зубы, і на чысцейшай беларускай мове, якую можна сабе толькі ўявіць, сказала: „Адчуваю сябе так, як бы мне было васемнаццаць".

Такое было маё першае спатканне з амерыканскай беларускай Алай Орса-Рамана. Пытанняў у мяне было шмат, а часу ў яе — нямнога. Праз гадзіну меў пачацца беларускі фэст у Гайнаўскім амфітэатры, дзе ўпершыню мелі выступаць нашы амерыканскія госці. Калі б я ведала тады, што давядзецца сустрэцца з Алай яшчэ не раз, можа б тады так і не спяшалася...

20-асабовы маладзёжны калектыў „Васілёк" прыехаў у Гайнаўку толькі ў папярэдні дзень, у суботу, і юнакі і дзяўчаты былі яшчэ змучаныя пасля далёкага падарожжа, аднак жа і поўныя ўжо новых уражанняў.

— А я ж думала, што вы не паспелі яшчэ разгледзецца?! — кажу я.

— Што вы?! Як убачылі на аэрадроме ў Варшаве бел-чырвона-белыя сцягі ў руках хлопцаў з БАСа, сэрца зашчымела, — гаворыць Ала.

— А я быў у сваякоў у Варшаве, я думаў, што тут усе бедныя! — заўважае падыйшоўшы Юрка Азарка, старшыня арганізацыі беларуска-амерыканскай моладзі.

— Наогул Беласточчына нам вельмі спадабалася, — прадаўжае Ала Орса. — Калі мы ехалі аўтобусам і нам сказалі, што пачынаецца беларуская зямля, мы заўважылі, што ўсё стала нейкае прыгажэйшае, усюды такі парадачак, і нават кароўкі чысцейшыя сталі...

Ала Орса-Рамана нарадзілася ў Навагрудку. Яна з любасцю вымаўляе гэта слова, якое пахне ёй дзяцінствам: „Навáградак", з націскам на другім складзе. Мама так заўсёды вымаўляла, кажа. Лёс закінуў яе далёка. Спачатку ў Нямеччыну, дзе да 1949 года вучылася ў беларускай гімназіі, а пасля яшчэ далей: у Злучаныя Штаты, за акіян.

Засталася беларускай, хаця хадзіла ў амерыканскія універсітэты. „Найцяжэй тут пераконваць людзей, што мы — беларусы, нешта іншае, бо многія атаясамліваюць нас з рускімі".

Вельмі дапамагае ім у гэтым самасцвярджэнні царква, дзе служба адбываецца па-беларуску. Там жа, пры цэрквах, ёсць і беларускія школы. Беларускі гурток „Васілёк" таксама дае ім шанцы захаваць сваю тоеснасць. Ходзяць у яго і старыя, і моладзь, і дзеці. Ён так і называецца: не калектыў менавіта, а гурток, бо там не толькі танцуюць, але і спяваюць, і вывучаюць гісторыю і культуру Беларусі. „Васілёк" узнік у 1950 годзе. Раней існавалі іншыя танцавальныя гурткі. Усе яны былі самадзейныя. Ёсць у Амерыцы таксама і беларускія хоры, а нават футбольная каманда. Удзел у гэтай дзейнасці бяруць беларусы самых розных прафесій, але аб'ядноўвае іх адно — што яны беларусы менавіта.

— У нас усе нацыі, — гаворыць Ала Орса, — маюць свае мастацкія калектывы, куды хо-

БЕЛАВЕЖСКАЯ ПУШЧА ЛЕДЗЬ ДЫХАЕ!

Белавежская пушча — хто пра яе не чуў? Яна славіцца ў цэлым свеце як першабытны лес, у якім захаваліся яшчэ зубры. Слава славай, але людзі, якія жывуць і працуюць у пушчы, з году ў год штораз менш цмокаюць ад захаплення.

Вялікай пагрозай для пушчы стала ў апошні час англійская суполка „Furnel", якая спалучылася з Гайнаўскім дрэвaапрацоўчым прадпрыемствам. Леснікі ўжо прыкмячаюць намаганні суполкі на здабыванне найбольш каштоўных асартыментаў драўніны, а дырэктары з Акруговага праўлення дзяржаўных лясоў у Беластоку, якія маюць чвэрць штату ў суполцы, вядома, не будуць бараніць пушчу. Вось ужо некаторыя гайнаўскія лясніцтвы атрымалі заказ на сасновую папяроўку, якая пойдзе на экспарт. Ад рэалізацыі гэтага заказу будзе залежыць прэмія. Фірма пасягае ўжо нават на белавежскую дубіну. Усё наказвае, што „Furnel" праславіцца таксама, як англійская суполка „Century", якая эксплуатавала пушчу ў 1924—1929 гадах і высекла каля 2 мільёнаў кубічных метраў драўніны! Польская дзяржава была заключыла дагавор з суполкай на цэлых дзесяць гадоў, але, бачачы, як яна „гаспадарыць" у пушчы, лічыла за лепшае парваць дагавор і заплаціць кампенсацыю 6,2 млн. злотых. Пакуль што дзеяннем у Гайнаўцы англійскай суполкі задаволены адны занятыя там — суполка дае добра зарабіць!

На месцы высекаў абавязкова садзіцца лес, але ён ужо, вядома, ніколі не будзе мець натуральнага характару, гэта ўжо хутчэй будзе (і ёсць!) плантацыя дрэў. Яе прыкметы — той самы від, узрост і вышыня. Такія месцы ў пушчы — сапраўдныя раны на целе нашай жамчужыны. Пушча ператвараецца ў інваліда.

Яшчэ да нядаўна ўсім здавалася, што паветра над пушчай даволі чыстае. Бадай першы трывожны сігнал прынеслі праведзеныя К. Градзінскай у 70-тыя гады даследаванні ў нацыянальным парку адносна забруднення цяжкімі металамі. Белавежскі парк заняў толькі трэцяе месца сярод 13 польскіх паркаў. Распачатыя ў 1985 г. пастаянныя вымярэнні забруднення паветра ў пушчы выявілі вельмі трывожны стан. Сярэдні ўзровень забруднення паветра двухвокісам серы ў нацыянальным парку — звыш 5 мг на адзін квадратны метр! У агравальным сезоне ён павышаецца амаль да 18 мг. Большая частка забрудненняў наплывае на пушчу з цэнтральных і заходніх раёнаў Польшчы, а таксама з-за мяжы. Але не без вялікай віны тут самі Белавежа і Гайнаўка. Толькі Белавежа супольна з некалькімі пушчанскімі вёскамі спальвае ў год 3—4 тысячы тон моцна засерчанага вугалю. Намнога больш спальвае яго Гайнаўка — у ёй можна да-

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

дзяць ад малога да вялікага. Мы таксама належым да інтэрнацыянальнай арганізацыі і найчасцей выступаем разам на розных канцэртах, фестывалях, а часамі ходзім адны да другіх, даючы канцэрты.

Бацькі Алы, апынуўшыся ў нялёгкіх умовах эмігрантаў, дбалі ўсё ж пра тое, каб даць ёй старанную адукацыю. І таму дзяўчына паканчала не толькі універсітэты, але і атрымала добрую школу балету.

— Раней я танцавала ў групе Вілачкі Саўчанка. Яна сама была балерынай з Мінскага опернага тэатра і трапіла ў ЗША яшчэ да вайны. Калі ж яна пераехала ў другі штат, тады мне як чалавеку з балетнай падрыхтоўкай давялося кіраваць калектывам. У нашым калектыве ёсць людзі ўсіх узростаў, гэта толькі ў дарогу мы выбралі маладых і здаровых.

— Дзіўная і фасцынуючая справа, — заўважаю. — Адкуль у вас там, у Амерыцы так добра ведаюць нашы танцы, касцюмы?

— О, у харэаграфіі перш-наперш шмат зрабіла Вілачка. Ды ёсць жа людзі, якія яшчэ добра памятаюць беларускія народныя танцы. Ну, і з кніжак. Кніжкі ж ёсць! Што датычыць касцюмаў, дык яны ў асноўным напамінаюць тыя, якія насілі ў ваколіцах Наваградка. Хлопцы нам зрабілі лапці. Раней рабілі іх спадар Верабей і спадар Русак. Цяпер навучылі нашых хлопцаў. Як станцуем адну пару, робяць наступную. Многа ў нас тут ёсць жанчын з ваколіц Наваградка. Яны падказваюць.

Ала Орса (па мужу Рамана — ён таксама навуковец, матэматык, і ад жонкі навучыўся дасканала гаварыць па-беларуску) прыехала на Беласточчыну з абодвума сваімі сынамі: 21-гадовым Паўлікам і 20-гадовым Колем. Паўлік, кажуць, як дзве кроплі вады падобны да бацькі, амерыканца італьянскага паходжання, а Коля напамінае маці Алы. Кашулю Паўліку на гэты выезд вышыла маці Данчыка Юлія Андрусышына ў апошнюю хвіліну.

Трэба адзначыць, што ў „Васільку" вельмі дбаюць пра касцюмы — да кожнага танца — іншы. У хлопцаў — кашулі з ручной вышыўкай. Сама Ала, кіраўнічка іх, вельмі добра адчувае сябе ў беларускім нацыянальным касцюме і, будучы ў нас, амаль увесь час хадзіла ў ім, быццам падкрэсліваючы, што тут яго месца.

Калектыў прыехаў на Беласточчыну не толькі, каб сустрэцца з тутэйшымі беларусамі, паглядзець, як яны жывуць, пазнаць Беластоцкую краіну, ле гістарычныя помнікі, прыроду, паслухаць шум Белавежскай пушчы (найбліжэйшы лес ад Нью-Йорка ў ста кіламетрах), але бадай перш за ўсё, каб выступіць перад тутэйшымі беларусамі і сімпатыкамі беларускай культуры і паказаць, што і яны, хаця лёс іх закінуў так далёка ад роднай зямлі, патрапяць берагчы сваё роднае.

Выступалі шмат як на такі кароткі адрэзак часу: па пару разоў у Гайнаўцы і Бельску, узялі ўдзел у вялікім канцэрце на Купаллі ў Белавежы, у Беластоку выступілі на Свяце беларускай песні ў амфітэатры і далі асобныя канцэрты ў Філармоніі. Выступалі амаль штодзень — больш ці менш. Заўсёды былі гатовы танцаваць. Цешыліся, што іх майстэрства разумеюць і прымаюць тут з апляўзам.

Хаця праграма побыту „Васілька" на Беласточчыне была вельмі шырокая, думаю, што наступным разам калектыў павінен прыехаць да нас на даўжэй. Два тыдні — рашуча замала, каб добра ўбачыць Беласточчыну, каб запамятаць яе помнікі, каб разабрацца ў кангламерацыі тутэйшых нашых спраў і імкненняў, пазнаць людзей, што змагаюцца за супольную з імі справу.

І яшчэ адно. Ала Орса-Рамана і беларуска-амерыканская моладзь мелі нагоду сустрэцца з госцьмі з Мінска: спачатку з дацэнтам Пятром Гудам з Мінскага інстытута культуры, а пасля з журналісткай Таццянай Антонавай з „Голасу Радзімы". Як бы навязалі непасрэдную лучнасць, гаварылі пра супольныя справы, якія не дзеляць, а яднаюць. Пётр Гуд нядаўна прыслаў нам пісьмо, у якім піша:

— Перш за ўсё я дамовіўся з Аддзелам культуры Лепельскага райвыканкама Віцебскай вобласці аб тым, каб яны прынялі заказ на выраб беларускіх строяў для фальклорна-харэаграфічнага ансамбля „Васілёк" з Нью-Йорка. Справа ў тым, што ў Бярэзінскім запаведніку Віцебскай вобласці на базе адной з старых вёсак створаны цэнтр вытворчасці родных прадметаў быту беларусаў (маецца на ўвазе быт мінулых пакаленняў). Жыхары гэтай вёскі згадзіліся зрабіць для амерыканскіх беларусаў усё ў самым лепшым выглядзе".

У Мінску, дзе я была ў жніўні, мне яшчэ сказалі, што непасрэднае запрашэнне ад таварыства „Радзіма" неўзабаве завязе „Васільку" спявачка Валянціна Пархоменка, якая выбіраецца з мужам на гастролі ў ЗША. Убачыць жа Мінск і Беларусь наогул, зямлю сваіх бацькоў і дзядоў, якія не заўсёды па сваёй волі пакінулі яе, — найвялікшая мара гэтых цудоўных дзяўчат і хлопцаў з „Васілька". На Беларусі сустрэчы з імі чакаюць таксама з вялікім хваляваннем.

— * —

Прыкрыкнуўшы на моладзь, каб гаварылі па-беларуску, д-р Ала Орса-Рамана папрасіла мяне:

— Пра мяне не пішыце, пішыце пра іх! Здаецца, я вам расказала ўжо пра іх даволі многа...

І тады я зразумела, што менавіта яны — гэта здзяйсненне яе сноў пра далёкую васількову краіну, яны — найбольшы сэнс яе працы, увесь жар яе шчырага беларускага сэрца.

Напішу пра іх абавязкова ў наступнай публікацыі.

„Васілёк" танцуе ў амфітэатры ў Беластоку. Першая справа —Ала Орса-Рамана.

Фота Янкі Целушэцкага

Ала Чачуга

лічыцца каля сотні фабрычных комінаў. Апрача двухвокісу серы пушча таксама пакутуе ад вокісу азоту і ад прамысловых пылаў.

У трагічнай сітуацыі знаходзіцца шмат сотняў гектараў запаведнага лесу побач шашы з Гайнаўкі ў Белавежу. Аўтамабільны рух, які расце з году ў год, атручвае ўсю расліннасць побач гэтага шляху. Цяжкія металы, якія тут ападаюць, выклікаюць высыханне многіх дрэў, асабліва елак. У такой сітуацыі зусім вар'яцкім трэба палічыць рашэнне ўладаў ПКП зачыніць чыгуначную лінію з Гайнаўкі ў Белавежу і накіраваць пасажырскі і таварны рух менавіта на гэтую шашу!

Не лепш прадстаўляецца справа з чысцінёй пушчанскіх рэк. Найбольш трагічная сітуацыя Лясной Правай, якую атруціла Гайнаўка. Забрудненні яе водаў перавысілі ў многа разоў дапушчальныя нормы. Некалькі соцень гектараў лесу побач ракі зусім амярцвела. Страты, выкліканыя забрудненнем, за гады 1958—83 перавысілі 600 мільёнаў злотых. Галоўны віноўнік, Гайнаўскае прадпрыемства сухой дыстыляцыі драўніны, у пачатках бягучага года ў выніку ўвядзення тэхналагічных змен перастала адводзіць таксічныя сцёкі (фенол) у раку, але надалей гэта робіць камунальная гаспадарка і малочны кааператыў. Брудная таксама галоўная пушчанская рака — Нараўка. Яе воды залічваюцца пераважна да III класа чысціні, а на некаторых адрэзках нават не адпавядаюць нормам.

На пушчу мае дрэнны ўплыў непрадуманае будаўніцтва. Асабліва гэта назіраецца ў Гайнаўцы, якая проста ўпіхаецца ў лес, быццам не мела іншага выхаду! Даходзіць і да такіх сітуацый, што вырэзваецца некалькі гектараў лесу (запаведнага!), каб пашырыць могільнік! І ніхто за гэта не адказвае! Ваяводскія архітэктары і планісты зусім скампраметаваліся ў Белавежы, прызнаючы пад забудову тэрыторыю, адлеглую на 800—900 метраў ад нацыянальнага парку. Найгорш, што збудаваліся ўжо першыя будынкі. А можна ж разбудоўваць Белавежу ў паўднёвы бок, далей ад парку!

Нарастае „балячка" пушчы і ад паўночных яе межаў. Гэта Семяноўскае вадасховішча. Калі яно пачне запаўняцца, адна частка пушчы падсохне, а другая падмокне. Вядома, што прывядзе гэта за сабой высыханне дрэў (штосьці падобнае выступіла, калі ва ўсходняй частцы пушчы пачалі асушаць балоты і збудавалі вадасховішча).

Паяўляецца пытанне, ці што-небудзь робіцца, каб адсунуць ад пушчы небяспеку цалкавітага яе знішчэння? Што ж, робіцца, але і мала, і марудна. Каб захаваць больш старога лесу, у 1975 г. павышаны для некаторых відаў дрэў узрост, у якім прызначаюць іх да высечкі. Утвораны новыя запаведнікі прыроды (зараз іх у пушчы 13; займаюць яны плошчу каля 2,5 тыс. га). У 1983 г. праф. А. У. Сакалоўскі прадставіў праект павелічэння нацыянальнага парку да каля 25 тыс. га, але, нажаль, гэты праект не знайшоў падтрымкі ў адпаведных улад. Цяпер ідзе барацьба за ўтварэнне запаведніка плошчай у 3 тыс. га, засланяючага парк. Нядаўна пушчу і яе наваколле палічылі зонай ахоўваемага краявіду. Цяпер ідуць намаганні, каб ранг пушчы падняць да краявіднага парку, а ў перспектыве давесці да ўтварэння на яе тэрыторыі (супольна з савецкай часткай) біясфернага запаведніка „Белавежская пушча". У Белавежы два гады таму назад пачалася пабудова камунальнай ачышчальні сцёкаў. Ідуць намаганні ў напрамку давядзення ў Гайнаўку і Белавежу ніткі газапровада, а да таго часу каб дастаўляўся сюды, асабліва ў Белавежу, вугаль з невялікай дабаўкай серы. Націскаюць таксама на мадэрнізацыю і электрыфікацыю чыгуначнай лініі з Гайнаўкі ў Белавежу.

Паяўляецца толькі сумненне — ці пушча датрывае да таго часу, калі ўсе гэтыя планы здзейсняцца? А яна ж — вельмі важны аб'ект „зялёных лёгкіх Польшчы"!

Пятро Байко

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ДАВІД—КАЗЁЛ

Едучы з Беластока ў Гайнаўку, недзе на дзесятым кіламетры за Нарваю, з правага боку ад шашы, убачыш агорнутыя лістотай дрэў купалы царквы. Гэта Ласінка. Назву сваю, мабыць, узяла ад рэчкі — сёння безыменнага струменьчыка, што спалучаецца з рэчкай Макаўкай — левым прылівам Нарвы. А магчыма, што і ад ласей, што вадзіліся тут на дрыгвяністых лугах і зарасніках.

У мінулым, у хатцы непадалёк могілак, жыў Давід Каўнер. Пакуль жыў, ніхто асабліва не звяртаў на яго ўвагі. Вяскоўцы пашэптвалі, што чарадзействам і чмутарствам займаецца, але нікому нічога шкоднага ён не рабіў, а не раз сёй-той і за дапамогаю да яго прыходзіў. Усё пачалося, калі смерць застукала ў дзверы Давідавай хаты. Паміраць старому час прыйшоў.

— І папамучыўся ён, — расказвае адзін з жыхароў вёскі. — Нядзелю цэлую, небарака, ляжаў стогнучы і згартаючы рукі, канчыны просячы.

А смерць з Давіда быццам жартавала, быццам бы цешылася яго мукамі. Старэйшыя ў вёсцы пагаворвалі, што за душу Давідаву змаганне паміж анёламі і чэрцямі ідзе. І толькі на сёмы дзень, і то калі параілі дошку з полапа вырваць над ложкам, дзе канчаўся Давід, душа пакінула цела.

Спецыяльна па Давідзе не галасілі. Па старых людзях нагул не плачуць. Але Давід так лёгка хаты сваёй не пакінуў. Ужо назаўтра пасля пахавання даў знаць аб сваёй прысутнасці. Калі вечарам, пасля заходу сонца, гаспадары вярталіся з поля, дык убачылі, як з хаты выскачыў белы казёл. Спачатку думалі, што гэта выпадкова, што, мабыць, не зачынілі дзвярэй і жывёла ўбегла ў хату. Але тое ж самае паўтарылася і на другі дзень, і потым зноў, і зноў. Падпільноўвалі нават, цікаўныя, што звярына можа дома рабіць. Схаваўшыся за плотам у пустазеллі, чакалі вечара. Калі толькі сонца згасіла свой апошні промень, з могілак выбег белы казёл. Падбег да дзвярэй, скочыў капытамі на клямку — і проста ў хату. У хаце ў калысцы заплакала малое. Маці, пачуўшы плач, выскачыла з лапухоў ды кінулася ў хату. Аж бачыць — а казёл калыша, толькі белая барада трасецца. Закрычала з перапалоху, а той у дзверы ды ходу.

З гэтага часу ў хаце заўсёды заставаўся нехта з жыхароў. Але казёл, як правіла, выбягаў вечарам з могілак — і проста на панадворак. Зглядзеўшы, што дома нехта ёсць, ускакваў на страху і сядзеў там аж да поўначы. Усім у вёсцы было ясна, што гэта прыходзіць Давід-нябожчык. І раптам загаварылі аб яго чмутарстве. Але хатнім жыць жа неяк трэба. І знайшоўся ў вёсцы адзін адважны, які ўзяўся выгнаць Давіда-казла (гэтак пачалі называць з'яву). Зрубаў ён маладую асінку, выцясаў кол, залез на страху і чакае, прысеўшы за комінам. А казёл тут-як тут — гіц на страху і давай кулікі дзерці, ажно пыл ад злежанай саломы ідзе. Выскачыў тады той мужчына з-за коміна і як не трэсне асінавым калком па казлу, той і расплыўся, як быццам бы і не было яго. Толькі жаласнае бэканне вячэрнюю цішыню парушыла. З гэтай пары ў доме Давіда Каўнера ўсё супакоілася.

Міхась Шаховіч

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Муж адыйшоў ад мяне неспадзявана. Вестка аб тым, што ў яго паявілася новая дзяўчына, якая ў даны момант у шостым месяцы цяжарнасці, дайшла да мяне толькі пасля яго адыходу. Мы пражылі з ім разам усяго два гады, і ён заўсёды гаварыў, што на дзяцей мы маем яшчэ час, што можам пачакаць. Чаму так сталася, што не чакаў ён з гэтай дзяўчынай, дасюль не маю пэнясця... Ён выбраўся з нашай кватэры і разам з той дзяўчынай сталі яны жыць у яе бацькоў. Я была прыбітая. Не ведала, што рабіць, куды падацца, з кім параіцца. Былі гэта вельмі цяжкія моманты ў маім жыцці. І калісь сяброўка запрасіла мяне на прыватку. Прыватка адбылася ў жніўні, на лоне натуры. Былі мілыя дзяўчаты, але і хлопцы таксама. Не ведаю, як апынулася я ў абдымках аднаго з гасцей. І каб было смяшней, зацяжарыла ад першага разу. Хлопец быў прыемны і мы пасля сустрэліся яшчэ пару разоў. Было мне проста лягчэй на душы, што не ўсе мяне кінулі, што нехта яшчэ мяне хоча.

Пару дзён таму назад я сказала гэтаму хлопцу, што зацяжарыла ад яго. І трэба табе сказаць, Сэрцайка, што ён нават уцешыўся, што я нараджу дзіця. Жаніцца, о не, жаніцца ён пакуль што не збіраецца. Калі ажэніцца, дык толькі з багатай. Ён жа хоча яшчэ адкрыць нейкае прыватнае прадпрыемства, а дзеля гэтага патрэбныя грошы. А дзіця? Дзіця, вядома, нарадзі!

Трэба табе сказаць, Сэрцайка, што гэты хлопец надта веруючы чалавек і лічыць, што пазбавацца дзіцяці нельга, бо гэта вялікі грэх. Але ж падумай толькі, як мне тады адной выхоўваць гэтае дзіця?! Я ж сама вырасла без бацькі і ведаю, якая гэта пакута, да сёння. Колькі паніжэнняў давялося мне перацярпець яшчэ ў дзіцячыя гады, калі вучылася ў школе...

Я хачу пайсці да лекара і зрабіць аборт. А гэты мой хлопец не згаджаецца на гэта ні за што. І ў апошні час прыдумаў такую гісторыю. Каб паехаць у Заходнюю Нямеччыну і там нарадзіць тое дзіця і як бы яго прадаць камусьці, адступіць быццам бы. Гэта ж будзе высакародны ўчынак, кажа ён. Нехта ж уцешыцца, што будзе мець дзіця. Скажы, Сэрцайка, ці ж нешта такое магчыма ў цывілізаваным свеце? **Данута**

Данута! У цывілізаваным свеце магчыма найбольшая подласць. У твайго хлопца дзіўная мараль. На яго думку, нельга пазбыцца дзіцяці, пакуль яго яшчэ няма на свеце, але лёгкай рукою гатовы ён прадаць жывога чалавека чужым людзям. На яго думку, гэта было б высакародна. І ў галаву яму не прыходзіць тое, што ўчыню бы ён такім чынам яшчэ больш грэх, свядома асіраціўшы ў нічым непавіннае дзіця. Разумею твой стан духа пасля адыходу мужа. Але пачупіла неразважна, аддаючыся без аглядкі першаму напатканаму чалавеку, не ведаючы яго характару, ментальнасці. А цяпер вось, бачыш, маеш канесквенцыі гэтага. Думаю, што гэты твой хлопец не заслугоўвае нават, каб ты прадаўжала з ім знаёмства. Яму ж найбольш патрэбныя грошы і прадпрыемства (а далікатна гаворыцца — багатая дзяўчына). Дык вось няхай сабе з гэтымі грашыма жэніцца і спіць з прадпрыемствам. А ты зрабі, што маеш зрабіць, і на будучыню шукай сабе больш прызваітых і пэўных мужчын. **Сэрцайка**

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астроне, мне прысніўся дзіўны сон. Быццам была я ў тэатры разам са сваёй сяброўкай. Праз нейкі час гэтая сяброўка пакідае мне сваё малое дзіця, просячы, каб я яго папільнавала, і некуды адыходзіць. Я займаюся дзіцём і ў нейкім моманце заўважаю, што ў мяне ў роце крануўся зуб. Я бяру яго пальцамі, а ён лёгка выходзіць з рота. Але высветлілася, што выпала толькі каронка, а корань застаўся. Я ўзяла зуб у рукі і хачу паглядзець яго. І вось бачу, што ён вельмі белы, без ніякай крыві. Ды і на дзясне не было ніякіх слядоў крыві. На гэтым я і прачнулася. Што можа ўсё гэта абазначаць?

Марта

Астроне, мне прысніўся такі прыгожы сон, што, прачнуўшыся, я, як ніколі, доўга бачыла яго перад вачыма. Быццам бы ішла я з нейкай сяброўкай па чыгунцы і раптам бачу, што каля рэйкі нешта бліснула. Падыходжу бліжэй, грабнула пясок рукамі і бачу там цудоўную біжутэрыю, розныя каштоўнасці. Можа, і не было ўсё гэта надта дарагое, але было вельмі прыгожае. Сярэбраныя бранзалеты з блакітнымі каменьчыкамі, жамчужныя пацеркі і розныя пярсцёнкі. Я грабу далей і выцягваю ўсяго гэтага ўсё больш і больш. І проста задыхаюся ад радасці, што знайшла нешта такое. Ці добры мой сон, Астроне?

Аня

Марта! Твой сон сведчыць аб нейкім фальшы: усё ж-такі ты знаходзілася ў тэатры. Тое дзіця ў гэтым кантэксце нямногае абазначае, але надобрае абазначае выпаўшы зуб. Паколькі зуб быў без крыві, ды і наогул быццам была гэта каронка толькі, дык мяркую, што ў некага з тваіх знаёмых (не кроўных сваякоў) можа здарыцца нейкая аперацыя, а хто ведае, ці нават і не смерць.

Аня! Твой прыгожы сон сведчыць, на жаль, таксама аб нейкім фальшы. Сніць каштоўнасці — гэта заўсёды фальш і залежнасць ад некага. Нададатак жа хачу табе сказаць, што знаходка ў сне — у жыцці амаль заўсёды абазначае страту.

Астрон

ЗАПЯКАНКА З БУРАКОЎ І ТВАРАГУ

Спячы буракі ў духоўцы, абабраць іх і прапусціць праз мясарубку. Зварыць на малацэ густую салодкую манную кашу і спалучыць з буракамі. Тварог працерці праз сіта і спалучыць таксама з буракамі і маннай кашай, дадаць сырыя яйкі, соль, цукар і ўсё перамяшаць. Формачку змазаць маслам, палажыць у яе атрыманую масу. Пласт павінен быць не вышэйшы 7 см. Выраўняць яго, пасыпаць цертай булкай, паліць маслам і запячы ў духоўцы. Гатовую запяканку паліць смятанай.

На 4 буракі трэба ўзяць: 2 лыжкі масла, паўшклянкі манны, паўтары шклянкі малака, 4 яйкі, 150 г тварагу, 4 лыжкі цертай булкі, соль, цукар і смятану па смаку.

БУРАКІ З СУШАНЫМІ СЛІВАМІ

Буракі спячы, абабраць, нарэзаць палачкамі, паліць добрым алеем (найлепш з аліў). Сушаныя слівы памыць, заліць кіпетнем так, каб вада прыкрыла слівы, і дадаць цукар. Калі сушаныя слівы стануць мяккія, выняць іх і дадаць да бурачанай масы, перамяшаць, дадаючы крыху адвару ад сліў.

На 3 буракі бярэм: 1 шклянку сушаных сліў, 3 лыжкі алею, 2 лыжкі цукру, 1 шклянку кіпетню.

БУРАЧАНЫ СОУС

Буракі спячы, або, не знімаючы скуркі, зварыць у вадзе з цукрам. Тады абабраць іх і дробна пасячы. Паліць воцатам, дадаць цукру і солі, паліць разагрэтым маслам. Такі соус падаюць да мясных страў.

На 3 буракі трэба ўзяць паўтары лыжкі цукру, 2 лыжкі воцату, 100 г масла, соль па смаку.

БУРАКІ, ФАРШЫРАВАНЫЯ ГАРОДНІНАЙ

Зварыць буракі, абабраць іх, пры дапамозе лыжкі выняць сярэдзіну і напоўніць фаршам. Фарш падрыхтаваць з падсмажанай морквы, пятрушкі, рэпы, цыбулі і дробна пасечаных крутых яек. Тады буракі палажыць у змазаную тлушчам ванначку, пасыпаць іх цертай булкай, спырснуць тлушчам і запячы ў духоўцы. Падаваць са смятанай, смятанным соусам, ці смятанным соусам — змешаным з памідорнай пастай і цыбуляй.

На 4 буракі бярэм: 1 моркву, 1 пятрушку, 1 рэпу, паўцыбуліны, 1 яйка, 50 г масла, паўшклянкі смятаны ці соусу.

Перад тым, як будзем запякаць буракі, можна пасыпаць іх цертым сырам (4 лыжкі). Яйка можна замяніць вараным рысам (1/4 шклянкі).

Гаспадыня

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Марыя Філіповіч

НОВЫ СЯБАР

(З кнігі „Пра Алеся і яго сяброў")
Пачатак у папярэднім нумары.

Назаўтра ў школу Алесіка праводзілі абодва сабакі. Цюпка хутка і ўпэўнена бег паперадзе, раз-пораз азіраўся і весела гаўкаў: „Не адставаць!" Байкал — а прыблуднага сабаку назвалі, вядома ж, Байкалам — бег зводдалі. Яму яшчэ не верылася, што цяпер у яго ёсць гаспадар, якога трэба слухацца і паважаць, і што гэты маленькі гаспадар дазволіў правесці сябе ў школу. Кожны раз, калі Алесік прыпыняўся, спыняўся і Байкал, і ў вачах у яго з'яўляўся страх. Сабака баяўся, што хлопчык зараз прагоніць яго і ён зноў застанецца адзін.

Вось яны і дайшлі да павароткі. Цюпка спыніўся першы і не спяўся, як раней пры развітанні, а весела віляў хвосцікам. „Ты ідзі, я не буду больш сумаваць без цябе", — нібы хацеў сказаць ён сябру.

*

Раніцай, як снедалі, маці сказала бацьку:

— Ты распытай на рабоце...

(Працяг на стар. 10)

Удзельнікі драмгуртка са школы ў Дубяжыне ў час рэпетыцыі. Фота Я. Чэрнякевіч.

Станіслаў Шушкевіч

ЖАБКІ РАКА Ў ВОЗ ЗАПРЭГЛІ

У выбоіне на грэблі
Жабкі рака ў воз запрэглі.
Не жыццё ў балоце, гора:
— Вязі, дружа, на пагорак!
Нам усім цяпер, здаецца,
Можна на гары пагрэцца.
Дык імчы нас хутка, скора
На той сонечны пагорак.
Селі жабкі ўсе на возе,
Гэтак рэдка квакаў возяць.
Рак вязе іх ля прысад,
Не наперад, а назад.
Кажа рак: — Я вас вязу
Не на горку, а ў лазу.
Там, як мне цяпер здаецца,
Можна гуртам вам пагрэцца,
І на беразе ракі
Загарадь вашы бакі.

КОНІК ПАЛЯВЫ

Скача конік палявы,
Нібы ён без галавы,
Робіць вёртка выкрунтасы,
Ажно збіліся абцасы.
Так танцуе вёрткі франт,
Аж зляцеў на ботах рант,
А зялёны зграбны фрак
Закруціўся, як вятрак.
— Жвавы конік палявы,
Мяккай не тапчы травы
І па кветках не гайсай,
Звонкіх пчолак не чапай!
— Хіба ж я магу стрымацца,
Хіба ж я магу суняцца?
Польку страказа іграе,
А я сіл ужо не маю,
Скачуць ногі даўпаду.
Хіба ж даць магу ім раду?

Мікола Корзун

ШАПКА

Не ведаю, з чаго пачаць, — з шапкі ці з гнязда? Адным словам, было так. Пайшлі мы з хлопцамі неяк увесну на луг. Усе адзеліся лёгка, толькі я адзін быў у зімовай шапцы. І вось, калі мы пачалі дужацца і бегаць навыперадкі, стала мне горача. Я скінуў шапку і павесіў яе на куст.

Падвечар хлопцы заспяшаліся дадому, а я пабег па шапку. Але яе нідзе не было. Я аблазіў усе кусты, ды так і не знайшоў.

Дома я расказаў аб усім маці. Яна насварылася на мяне, але не вельмі, бо шапка была старая і ўвосень усё роўна трэба было купляць новую...

Мінула з тыдзень ці, можа, крыху больш. Аднойчы я і суседаў сын Лёня ішлі праз луг. Ідзём сабе, размаўляем. Раптам Лёня кажа:

— Віцька, зірні!

Я аж усклікнуў ад радасці. Мая шапка! Яна ляжала між кустоў у ямінцы. І як я тады яе не знайшоў? Здаецца ж, усё навокал абшнырыў!

Падбеглі мы да шапкі, глядзім, а ў ёй — тры карычневыя з шэрымі крапінкамі яечкі.

— Цур, мае! — крыкнуў Лёня. — Я першы ўбачыў.

— Не, мае, — кажу я. — Яны ў маёй шапцы ляжаць.

— Ну добра, — прапанаваў Лёня, — каб не было крыўдна, давай падзелім. Адно табе, адно мне, а адно пакінем.

У гэты час дзесьці ўгары закрычала кнігаўка. Я схапіў Лёню за руку, і мы шмыгнулі за куст. Кнігаўка пакружылася і села недалёка ад нас.

— Якая прыгожая! — прашаптаў Лёня.

Так блізка ні я, ні Лёня яшчэ ні разу не бачылі кнігаўкі. Яна нібыта ў чорным пінжачку, а на брушку — беласнежная кашулька. На галаве ў птушкі тырчаў смешны чубок.

Кнігаўка прыгнулася, падбегла да шапкі і села ў яе.

— Ты як хочаш, а я забяру яечкі, — памаўчаўшы, сказаў Лёня.

Я ўзлаваўся.

— Эх ты, невук, — кажу. — А яшчэ ў школу ходзіш. Гэта ж карысная птушка. А калі забярэш яйка або хоць дакранешся да яго рукою, яна адцураецца гнязда. А як адцураецца, то лічы, што і сама прапала.

— Чаму? — спытаў Лёня.

— Кажуць, што калі птушка не выведзе дзіцянят, дык другія птушкі не возьмуць яе з сабою ў выраі. Яна застанецца тут на зіму і згіне.

— Адкуль ты ведаеш?

— Дзед Мірон казаў.

Кнігаўка па-ранейшаму спакойна сядзела ў шапцы.

— Хадзем, Лёня, а то яшчэ спалохаецца, — прапанаваў я.

Лёня не зводзіў вачэй з гнязда.

— Чуеш?

Лёня зморшчыўся:

— От прыстаў, як смала...

Дадому мы ішлі моўчкі. Лёня ўсё нешта думаў, а калі падыходзілі да сяла, запытаў:

— Няўжо птушкі не пускаюць у выраі тых, хто не вывеў дзіцянят?

— Кажуць, — пацiснуў я плячыма, і мы разышліся.

Праз некалькі тыдняў пачаліся канікулы. І ўжо на другі дзень мы з Лёнем прыбеглі на луг праведаць наша гняздо. Шапка была пустая.

— Няўжо вывеліся? — здзівіўся я. — Так хутка? А калі вывеліся, то дзе ж птушаняты?

— Можа, іх які звер з'еў? Ліса ці яшчэ хто-небудзь? — выказаў здагадку Лёня.

Я маўчаў і чакаў, што ён скажа яшчэ.

— Шкарлупкі валяліся б, — разважаў Лёня. — А можа, і валяюцца?

Ён лазіў па траве, шукаў у кустах, у ямінках, але нічога не знайшоў.

— Няма. Значыць, нехта забраў.

Мне здалося, голас яго здрыгануўся, быццам ён сам быў у нечым вінаваты. І я падумаў, што яечкі забраў не хто іншы, як ён. Калі б гняздо знайшоў другі хлапчук, то, вядома, не пакінуў бы на месцы і шапкі.

Я крута павярнуўся да Лёні і сказаў:

— Дай чэснае слова, што ты не браў яечак!

Лёня спачатку збянтэжыўся і доўга глядзеў на мяне, часта міргаючы вачыма. Потым узняў руку і даў слова. Аднак мне чамусьці ўсё роўна не верылася. Я ўжо наважыўся адкінуць нагой шапку і ісці дамоў. Але Лёня стрымаў мяне і прапанаваў:

— Давай пакінем шапку як

(Працяг на стар. 10)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

(Працяг са стар. 9)

Новы сябар

Можа, хто ведае, чый гэта сабака.

— А калі гаспадар знойдзецца, тады што? — трывожна ўспыхнулі вочы ў сына. — Тады мы аддадзім яго?

— Вядома, аддадзім, — сказала маці.

Таму радасць у хлопчыка гэтым ранкам, калі яго праводзілі ў школу Цюпка з Байкалам, была няпоўная.

— Чый гэта ў цябе сабака? — адразу ж спытаўся ў яго пяцікласнік Віця, як толькі Алесік зайшоў у школу.

Не паспеў Алесік адказаць, як да іх падскочыла першакласніца Ніна Варанкова, якая жыла ў суседняй вёсцы Зарэчнае.

— Гэта валацуга... Ён пазаўчора бегаў па нашай вёсцы. А хлапчукі ў яго кідалі камянямі, камянямі...

— Не, гэта сабака ці не дзядзькі Казіка, што з Петрачкоў. Ён якраз прыязджаў да бацькі Колі Хвосцікава ў Зарэчнае на машыне дні два таму назад. Мусіць, сабака і застаўся...

Прывялі Колю Хвосцікава. Той хоць і не бачыў Байкала, але важна адказаў:

— Мусіць, дзядзькаў... У яго не сабака, а звер... Ага... Вялікі і шэры, як воўк.

Алесік з трывогай слухаў гэту размову, і сэрца ў яго сціскалася...

— ✻ —

Ніколі яшчэ Алесік так не спяшаўся дадому. Бег, а сэрца тахкала: „Забралі Байкала... Забралі... А можа, сам пайшоў куды..."

Байкал разам з Цюпкам выскачылі яму насустрач. Цюпка як заўсёды, з радасным віскам, а Байкал стрымана, нібы саромеючыся сваёй радасці. І недарэчнымі здаліся хлопчыку ўсе яго страхі.

Для Байкала і Алесіка гэта быў дзень сапраўднага знаёмства. Учора хлопчык толькі назіраў за сабакам. А пагладзіць па галаве адважыўся пасля таго, як той выхлебтаў міску супу, што наліла ўвечары маці.

Байкал аказаўся надзіва разумны і паслухмяны сабака. Ён хутка прывык да свайго новага імя. І стараўся, як толькі мог, дагадзіць хлопчыку.

— Байкал, да мяне!

— Байкал, ляж!

— Байкал, лапу!

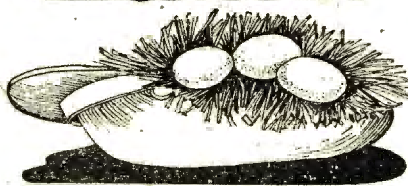
Байкал і лажыўся, і падаваў лапу, і ні разу не зрабіў выгляду, як хітрун Цюпка, што не разумее загаду. Калі ж ён і сапраўды не разумеў, чаго ад яго хоча гэты вясёлы і ласкавы гаспадар, ён вінавата апускаў хвост і туліўся да хлопчыкавых ног, нібы хацеў сказаць: „Ты прабач ужо старому дурню... Штосьці я не цямлю ў гэтым". Ён ніяк не мог зразумець, чаму трэба скакаць праз жэрдзіну, калі можна свабодна прайсці пад ёй і нават не схіліць галавы, і чаму трэба бегаць і прыносіць хлопчыку палку, якую ён сам шпурляе ўбок. Не зразумеў ён і правіл гульні ў футбол. Пакуль Алесік і Цюпка, як апантаныя бегалі па выгане, адбіраючы адно ў аднаго мячык, ён ветліва і без усякай ахвоты трухаў за імі і то толькі таму, што так хацелася хлопчыку. Ён дзівіўся смеласці рудавага шчанюка, які мог гэтак сярдзіта вурчаць на гаспадара і нават хапаць яго за калашыну. І ўсё з-за нейкага гумавага мячыка. Калі гэты мячык нечакана падкаціўся да самых ног Байкала, ён крануў яго лапай і расчаравана адышоўся ўбок. „Нічога ў ім цікавага няма... Было праз што шалець", — незадаволена буркнуў ён на Цюпку, калі той падбег па мячык.

Потым Алесік майстраваў Байкалу часовае жыллё. І толькі як змерклася, успомніў, што не парабіў урокаў. Мама, калі даведаецца пра гэта, ва ўсім абвінаваціць Байкала, а то яшчэ і прагоніць...

І хлопчык хуценька пабег у хату.

(Працяг са стар. 9)

Шапка

ляжала. Можа, у ёй другая птушка паселіцца.

Я згадзіўся.

— Шкада беднай птушкі, — усё бубніў сабе пад нос Лёня. — Не паляціць яна ў вырай. Застанецца, бедная, на зіму і скачанее дзе-небудзь у снезе...

Раптам непадалёку пачуўся крык кнігаўкі. Яна ляцела проста на нас. Мы прыселі за кустом.

Кнігаўка апусцілася, узбегла на ўзгорачак і закрычала:

— Кі-гі... Кі-гі...

У яе крыку было столькі жалю і журбы, што я ледзь стрымаў слёзы.

Птушка ўсё крычала і крычала. І тут я ўбачыў, як з травы нечакана вынырнулі чатыры шэранькія клубочкі і пакаціліся да кнігаўкі.

— Глядзі! — штурхнуў я сябра.

— Яе птушаняты, яе! — радасна шапнуў Лёня.

Кнігаўка павяла птушанят проста да шапкі. Малыя былі пакрыты шэрым пушком і яшчэ без чубкоў. Адзін за адным яны спрытна кульнуліся ў шапку, а зверху паважна села старая кнігаўка.

Мне было сорамна перад Лёнем, што я дарэмна пакрыўдзіў яго, і я папрасіў прабачэння, але ён толькі адмахнуўся. Сказаў:

— Няхай растуць здаровыя.

Ціхенька, каб не патрывожыць кнігаўку і яе птушанят, мы выбраліся з кустоў і пабеглі дамоў.

Таглыбляй свае веды

КАКАВА

Ці знойдзецца сярод вас нехта такі, хто не любіць шакалад? Гэты пажыўны і вельмі смачны прадукт вырабляецца з какававага зерня, якое расце проста на дрэвах.

Какававае дрэва паходзіць з Амерыкі — Паўднёвай і Цэнтральнай. Расце ў трапікальных джунглях. У вышыню дасягае 15 метраў. Цікава, што кветкі і потым плады не вісяць на галінах, а вырастаюць проста з камля дрэва. Мабыць таму, што тонкія галінкі не змаглі б утрымаць такіх цяжкіх пладоў.

Еўрапейцы з какавай сустрэліся тады, калі ўпершыню трапілі да берагоў Амерыкі. Мексіканскія індзейцы значна раней умелі выкарыстоўваць какаву ў харчаванні. Меленае зерне какавы яны варылі з кукурузнай мукой і зялёнай папрыкай (перцам). Дзякуючы значнай колькасці тлушчу ў зерні какавы, такі суп быў вельмі пажыўны. Хто яго еў, вельмі хутка аднаўляў свае сілы нават пасля цяжкай працы.

Еўрапейцам мексіканскі суп з какавы не спадабаўся. Нехта з першых еўрапейскіх маракоў, што дапльлі ў Мексіку, спрабаваў перамеленую какаву ўсыпаць у малако з ванілінам. Гэта аказалася вельмі смачным напіткам.

І толькі каля ста гадоў назад швейцарац Сушард адкрыў спосаб вырабу шакаладу. Пачаў яго прадукаваць у плітках і ў форме цукеркаў. І з таго часу какава зрабіла сваю найбольшую кар'еру.

КАВА

Пра каву існуе вельмі смешная легенда. У ёй гаворыцца, што аднойчы эфіопскі пастух заўважыў, што яго козы перасталі спаць па начах. Працягвалася гэта даволі доўга. Пастух губляўся ў здагадках: можа гэта нейкая хвароба ў коз? Прыглядаючыся пільней, пастух заўважыў, што козы вельмі ажыўляюцца пасля таго, як пасуцца ля куста, які рос на гэтым лузе. Пастух сам спрабаваў пажаваць гэтыя лісткі і адразу адчуў, што перастае адчуваць змучанасць. Калі з'еў гэтых лісточкаў больш, таксама позна ўначы сядзеў і глядзеў на месяц.

Спачатку людзі парылі лісце кавы. Потым пачалі варыць кававае зерне. І толькі не так даўно людзі навучыліся рабіць смачны напітак з сушанага і змеленага зерня.

Кававы куст вырастае да некалькіх метраў у вышыню. Цвіце белым цветам, а яго плады нагадваюць малую вішаньку, у якой знаходзіцца адно або два зярняткі.

У Еўропу кава трапіла ад туркаў. А ў польскіх крыніцах падаецца, што першую кавярню ў Вене адкрыў паляк па прозвішчу Кульчынскі. Ён карыстаўся з вялікіх запасаў кавы, якая засталася на месцы турэцкага лагера, разбітага войскамі Яна III Сабескага. (яч)

Вясёлы куточак

✻

Настаўнік звяртаецца да Янкі:

— Уяві сабе, што ў цябе ёсць шэсць цукеркаў. Але вось прыйшла твая сястра і ўзяла адну. Колькі застанецца?

— Вы не ведаеце маю сястру, — адказвае Янка. — Калі б яна ўбачыла ў мяне цукеркі, ніводнай не пакінула б!

— ✻ —

Коля прыехаў першы раз да цёці ў госці ў вёску. Ён бачыць, як каровы, вяртаючыся з поля, без вагання ідуць проста да сваёй брамкі. Вельмі здзівіла хлопца гэта.

— Цёця, — пытаецца Коля. — Як карова ведае, дзе яе дом?

— Гэта ж вельмі проста, — адказвае цёця. — На кожным доме напісаны нумар, не бачыш?

— ✻ —

— Бачу, ты садзіш дуб, — гаворыць тата да сына. — Навошта ты гэта робіш?

— Хачу праверыць, ці праўда, што дуб жыве трыста гадоў.

— ✻ —

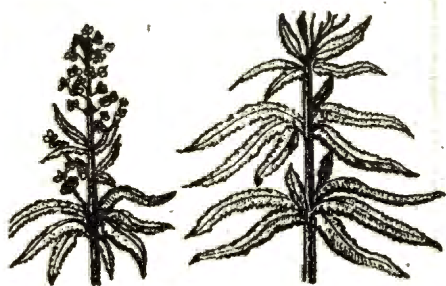
Тамаш сёлета пайшоў у першы клас.

— Ну як, Тамашка? Умееш ты ўжо лічыць? — пытаецца тата.

— Колькі будзе два разы два?

— Зараз, тatачка, толькі дастану з сумкі свой калькулятар.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Перад табою тры расліны. Назаві іх. Для аблягчэння адгадкі падказваем, што ўсе яны з'яўляюцца сыравінай для прамысловага вырабу тканін. Дзве з іх растуць у нас, трэцяя — экзатычная расліна.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка"

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 6 X — 8.05 Przybysze z Matplanety. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości 9.25 „Nie ma soboty bez słońca" — film obycz. prod. kub. 10.50 Domator. 11.10 „Od Wersalu do Poczdamu" — „O wolną i niepodległą". 12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I Spotkania z literaturą. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.25 Rambit — teleturniej. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Raport. 17.55 „Nad Kaszubskim Morzem" — „Mój czas osobny" — film dok. 18.25 Od „A" do „Z". 18.45 Specjalnie na weekend 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport. 20.15 „2001 Odyseja kosmiczna" — film prod. ang. 22.35 „7 dni — kraj". 23.05 Otwarte Studio. 0.05 DT — Echa dnia. 0.20 Otwarte Studio (c.d.).

Sobota 7 X — 7.05 TTR — s. III Mat. 7.35 TTR — s. III J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.40 Pr. dnia. 8.45 Piłkarska kadra czeka. 9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodzieży oraz film z serii „Postrach miasta" (2) — prod. ang. 10.30 DT — Wiadomości. 10.40 Azymut. 11.10 Polagra (1) — Międzynarodowa wystawa rolna. 11.40 Magazyn „Morze". 12.00 „Pieprz i wanilia — Nieznany kraj" — „Fajka pokoju". 12.45 Tel. Koncert Życzeń. 13.15 Polagra (2). 13.30 Tel. Teatr Prozy: M. Duras — „O wpół do jedenastej wieczór, latem". 15.00 Pr. dnia. 15.05 „Flesz" — mag. muzyki rozr. 15.35 Los. Dużego Lotka. 15.45 „Awans" — komedia pol. 17.15 Teleexpress 17.30 „Polska walcząca 1939—1945" — pr. dok. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Miłość od pierwszego wejrzenia" — film obycz. prod. franc. 21.35 Tel. Przegląd Sportowy. 21.55 Tydzień w polityce. 22.05 Premie i premiery. 23.05 Telegazeta. 23.10 „Niebieskie kołnierzyki" — film prod. USA.

Niedziela 8 X — 7.00 Blok programów rolnych: Notowania, Po gospodarsku. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Janka" (3). 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 „S.O.S. z gór, lasów i łąk" — „Ginące olbrzymy" — film przyrodn. prod. CSRS. 11.00 Kraj za miastem. 11.30 Tel. Koncert Życzeń, 12.15 Teatr dla dzieci: W. Smigasiewicz — „Włóczykij". 13.30 Studio Sport. 15.10 Antena. 15.35 „Panna dziedziczka" (22) — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ. 18.15 Haftowane gałgany. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Klan" (6-ost.) — serial franc. 21.05 „7 dni — świat". 21.35 Sportowa niedziela. 21.55 Dzień Samby. 22.25 Telegazeta. 22.30 Premiery po latach.

Poniedziałek 9 X — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 „Luz" — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gorące linie. 17.55 „Następny proszę (12-ost.) — serial ang. 18.55 18.55 „10 minut" 19.00 Dobranoc. 19.10 W Sejmie i Senacie 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: A. Rybakow — „Dzieci Arbatu". 22.25 „Obok nas" — rep. 22.55 DT — Echa dnia.

Wtorek 10 X — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Cyklon Tracy" (2) — film austral. 10.55 Domator. 11.10 Hist. kl. I lic. 12.00 Spotkania z literaturą, kl. VI. 13.30 TTR — s. III Fiz. 14.00 TTR — s. III Biol. 15.30 Kim być? — pr. dla maturzystów. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" — serial anim. prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Spojrzenia". 17.55 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.15 Mozaika narodowości. 18.45 „10 minut" 19.00 Dobranoc. 19.10 Polagra — rep. 19.30 Dziennik. 20.05 „Cyklon Tracy" (2) — film austral. 21.35 Taniec jazzowy. 22.00 Zawsze po 21-szej. 22.40 DT — Echa dnia.

Środa 11 X — 8.05 Muzyka, kl. I. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Święto" — film fab. prod. CSRS. 10.50 Domator. 11.10 Najnowsze dzieje Polski — Wrzesień 1939. 12.00 Spotkania z literaturą, kl. VIII. 12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 15.00 Współczesna genetyka. 15.30 NURT. 16.15 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Dla młodych widzów: S.O.S. 16.40 Dla dzieci: Cojak. 17.00 Studio Sport — Eliminacje do M.Ś. — Italia '90 mecz: Polska — Anglia, około 17.45 Teleexpress (w przerwie meczu). 18.50 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 Wydarzenie tygodnia. 19.30 Dziennik. 20.05 Wojna i film: „Klucz" — ang. 22.15 Wokół Sopotu. 23.15 DT — Echa dnia.

Czwartek 12 X — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Glina z wyższych sfer" (2) — serial krym. prod. ang. 10.15 Domator. 11.20 „Pieśń i poezja żołnierzy walczących" — wojsk. pr. dok. 11.50 Uroczysta odprawa wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie z okazji 46 rocznicy Wojska Polskiego. 12.50 Parada Orkiestr Wojskowych. 13.30 TTR — s. III Mech. roln. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 15.00 Fizyka dla humanistów. 16.05 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.10 Dla młodych widzów: Kwant oraz film z serii: „Świat, w którym żyjemy". 17.00 „Żołnierska przygoda" (1) — wojsk. pr. publ. 17.15 Teleexpress 17.30 „Żołnierska przygoda (2). 17.55 Sonda. 18.25 Pr. publ. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Glina z wyższych sfer" (2) — serial krym. ang. 21.00 „Pegaz". 21.40 „Czas" — mag. publ. 22.10 M.S. w judo — Belgrad '89. 22.30 DT — Echa dnia.

КІНО

Bielsk Podl. Purpurowa róża z Kairu — USA 9—11. Uciekinierzy — fr. 12—15.

Czeremcha Misja — ang. 11. Maski — fr. 14—15.

Hajnówka Schodami w górę, schodami w dół — pols. 8—10. Śmiercionośna ślicznotka — USA 11—15.

Michałowo Pociąg do Hollywood — pol. 10—11. Głupcy z kosmosu — ang. 12—13. Blue velvet — USA 14—15.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	**8**	**25**	**Брыгіды, Пелагіі**	**Сяргея, Ефрасінні**	5.48-16.58	14.27-22.01
панядзелак	9	26	Людвіка, Дзіяніза	*Іаана Багаслова*	5.50-16.56	14.52-23.24
аўторак	10	27	Францішка, Паўліны	Марка, Ігнація	5.52-16.53	15.11 —
серада	11	28	Альдоны, Эміля	Вячаслава, Харытона	5.53-16.51	15.26- 0.51
чацвер	12	29	*Дзень Войска Польскага*		5.55-16.49	15.39- 2.19
пятніца	13	30	Тэафіля, Эдварда	Міхала, Грыгорыя	5.57-16.47	15.53- 3.48
субота	14	1	*Дзень настаўніка*	*Пакроў Пр. Багародз.*	5.59-16.44	16.07- 5.20

(Працяг са стар. 4)

МОВА

вучэньне рускай і беларускай моваў, ураўнаваць заробкі настаўнікаў беларускай і рускай моваў;

— перавесьці на беларускую мову візуальную і гукавую інфармацыю ў транспарце, гандлі, у гарадах, вёсках, на дарогах;

— ажыццявіць іншыя неадкладныя захады для пашырэньня сьферы ўжытку беларускай мовы;

— разгледзець правамернасьць Пастановы СНК БССР „Аб рэформе беларускага правапісу" ад 1933 года. Правесьці шырокае публічнае абмеркаваньне праблемы і рэспубліканскую навуковую канферэнцыю з мэтай выпрацоўкі аптымальнага правапісу.

4. БНФ зыходзіць з таго, што беларуская літаратурная мова па-ранейшаму ўзбагачаецца неравaжна з народных гаворак, і выступае за захаваньне традыцыйных дыялектаў беларускай мовы, падтрымку народнай творчасьці і пісьменства на іх.

(З „Праграмы БНФ „Адраджэньне", прынятай Устаноўчым з'ездам 25 чэрвеня 1989 г. у Вільні).

(Працяг са стар. 5)

МЁРТВЫ СЕЗОН

ны. Белая стужка з чырвоным надпісам: „Палеглым за вызваленьне Беларусі". З воблікаў распазнаю толькі Зянона Пазьняка. Яго здымак публікавала „Ніва". Не ведаю, як фармальна разглядаецца гэтае ўскладанне кветак. Можа, як нейкае недазволенае зборышча. Дзейнічае ж спецыяльны закон Вярхоўнага савета БССР пра тое, каму можна збірацца, а каму не. Хапаю сябе на тым, што хваляюся, па-відавочнаму, болей за тых, што прыйшлі сюды з кветкамі. Толькі што адбыўся Устаноўчы з'езд БНФ у Вільні, у Мінску не выйшла. Што цяпер? Собіць мне падысці да некага, загаварыць. Пабачыць, як тут на месцы будзе выглядаць кантакт беластоцкага беларуса з беларусамі падсавецкімі. Але не адважваюся. Раблю здымкі, недзе ўскрай свядомасці таўчэцца хваляванне, каб не палічылі мяне нейкім агентам, якія прыйшоў сюды па службовай лініі.

Я сам у палоне таталітарнага сіндрому? Цьфу, ліха б на мяне.

(Працяг будзе)

Ян Максімюк

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2777.	**Іван Лаўрыновіч (Чыжыкі)**	—	**5000 зл.**
2778.	**Уладзімір Асіпюк (Чыжыкі)**	—	**5000 зл.**
2779.	**Іван Пракапюк (Чыжыкі)**	—	**2000 зл.**
2780.	**Уладзімір Нічыпарук (Чыжыкі)**	—	**300 зл.**
2781.	**Язэп Карпюк (Чыжыкі)**	—	**1000 зл.**
2782.	**Мікалай Кіцаль (Чыжыкі)**	—	**500 зл.**
2783.	**Уладзімір Кіцаль (Чыжыкі)**	—	**500 зл.**
2784.	**Іван Ляўчук (Чыжыкі)**	—	**500 зл.**
2785.	**Іван Нічыпарук (Чыжыкі)**	—	**500 зл.**
2786.	**Андрэй Карпюк (Чыжыкі)**	—	**600 зл.**
2787.	**Іван Місеюк, сын Кузьмы (Чыжыкі)**	—	**1500 зл.**
2788.	**Віктар Мартынюк (Чыжыкі)**	—	**2000 зл.**
2789.	**Іван Буднік (Чыжыкі)**	—	**1000 зл.**
2790.	**Лідзія Цімчанка (Чыжыкі)**	—	**600 зл.**
2791.	**Анатоль Раманюк (Чыжыкі)**	—	**1000 зл.**
2792.	**Мікалай Амельянюк (Чыжыкі)**	—	**1000 зл.**
2793.	**Аляксандр Шварц (Чыжыкі)**	—	**500 зл.**
2794.	**Юрый Зюзя (Варшава)**	—	**4000 зл.**
2795.	**Гарадская ўправа ў Гайнаўцы**	—	**50000 зл.**
2796.	**Гарадская ўправа ў Гайнаўцы**	—	**5076426 зл.**
2797.	**Гарадская ўправа ў Гайнаўцы**	—	**66000 зл.**
2798.	**Адам Грыцук (Гарадок)**	—	**7000 зл.**
2799.	**Гарцэрскі атрад „Ватра", лагер у Грушках каля Нараўкі (Пачатковая школа № 60 у Варшаве)**	—	**1000 зл.**

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Аляксандра Бергман яшчэ раз пра Антона Луцкевіча ● І сапраўды, колькі нас? — пытаецца Уладзімір Юзвюк ● Не заводзься з глухімі, раіць Яўген Мірановіч ● Алесь Барскі робіць „прымерку" да новай партыі ● Вера Валкавыцкая разважае пра царкоўныя спевы ● Пра Біблію па-беларуску (з друку) ● Ян Максімюк пра мінскіх перакладчыкаў ● Яніна Чэрнякевіч пра Ніну Мушынскую ● „Зорка" ● Сэрцайка пра „выпадак пры працы" ● Кухня ● Сны ● Гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў Валянціна Жэшка (карэктар). Віталій Луба (галоўны рэдактар). Міраслава Лукша. Ян Максімюк. Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі). Уладзіслаў Петрук (мастак). Марыя Федарук (машыністка). Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1.
Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty kwart. 1.300 zł, półr. 2.600 zł, rocznie 5.200 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
— instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
— instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW Prasa-Książka-Ruch" na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW Prasa Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora Wpłaty dokonują, używając blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy Wydawnictw ul Towarowa 28 00-950 Warszawa skr poczt 12 PBK XIII Oddział w Warszawie Nr konta 370044-1195-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj za granicę
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego
Zam. 1419/89 r. Nakład 5.700 egz. T-2

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

РАСТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ"

Вышыня — жанчына, якая вышывае.
Вязень — вязовы гай.
Гадавіна — подласць.
Гадзіна — Зіна, не дай божа.
Гадзіннік — подлы чалавек, хам.
Гайсанне — кулік у лесе.
Галіцыя — цырульня.
Галічанін — цырульнік.
Гарэлка — печка або лямпачка.
Града — градовая хмара.
Граматa — ігра на маце.
Граміла — прыемны музыкант.
Грампласцінка — плітка вагою ў адзін грам.
Граната — Наталька-музыкантка.
Графаман — чалавек з графства.
Грудка — жаночая цыцка.
Грудкі — персі.
Грузія — цэх грузчыкаў (месца, дзе грузяць).
Грузчык — жыхар Грузіі.
Грызлі — зубы.

„ядань"

ПРАГУЛКА ПЕШШУ

(гумарэска)

Пазваніў мне аднойчы па міжгароднаму тэлефону даўні знаёмы.

— Збіраюся ў камандзіроўку ў ваш горад. Што, калі завітаю да цябе?

— Ну як жа, заходзь! Буду рады...

Сустрэў Міколу я на вакзале. Абняліся, ледзь не пацалаваліся. Колькі гадоў не бачыліся!

— Ну што, далёка ты жывеш? Можа, пойдзем пешшу.

У мяне якраз выхадны, спяшацца няма куды.

— Напэўна, вунь за тым вуглом у вас райком, — гаворыць Мікола.

— Так, сапраўды...

Прайшлі яшчэ некалькі кварталаў.

— Здаецца, падыходзім да абкома?

— Ты, напэўна, быў раней у нашым горадзе?

— Не, ніколі не быў...

— А адкуль ведаеш, што тут размяшчаецца?

— А па вопратцы, па шапках... Бач, выходзяць людзі ў штучных футрах, у шапках з хатняй жывёлы. У руках найбольш карычневыя папкі — значыць, райкомаўскія... Натуральны мех, дзічына на галаве — у абкоме працуюць, няйначай. Папкі ў іх чырвоныя...

— Глядзі ты, сапраўды...

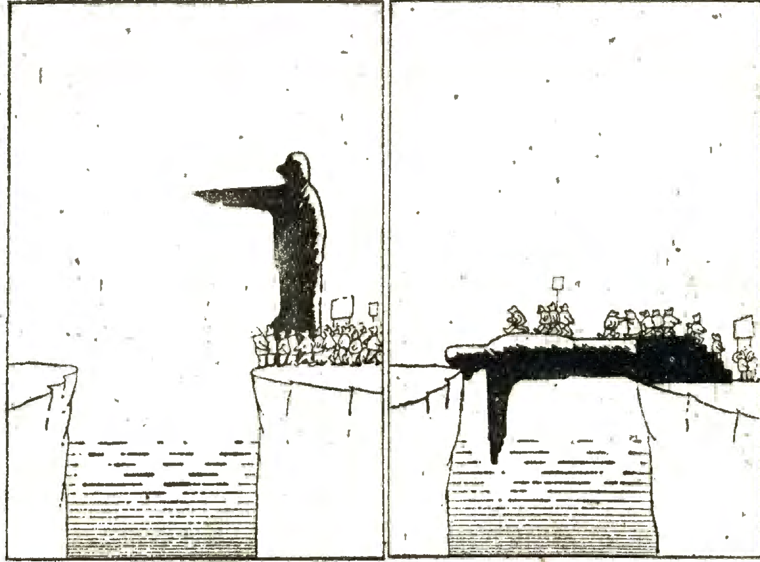
— Давай пойдзем другой дарогай, — гаворыць раптам Мікалай. — Бабровыя шапкі пачалі трапляцца, а мне не вельмі хочацца з імі сустракацца.

Мы перайшлі на другую вуліцу.

— Ведаеш я таксама... У сваёй вобласці я займаю не абы-якую пасаду, — сказаў Мікалай і папраўіў на галаве шапку з куніцы.

Васіль Ферапц

НІЎКА

Мал. В. Кудзіна („Кракадзіл")

АФАРЫЗМЫ

Няма больш журботнага вобразу, як малады песіміст; за выключэннем старога аптыміста.

✳

Гэта дзіўнае, вельмі дзіўнае, што ваенная мужнасць такая паўсюдная, а грамадзянская — такая рэдкая.

✳

Ведаю старадаўні тост, які варты многа золата з-за сваёй прыгажосці: „Каб ты не сустрэў прыяцеля, калі будзеш уваходзіць на гару поспеху".

✳

Лепш зусім не адзывацца і паказвацца дурным, чым адзавацца і развеяць усялякія сумненні.

✳

Чалавек зробіць многа, каб яго любілі, і ўчыніць усё, каб яму зайздросцілі.

✳

Любім такіх людзей, якія без сумнення гавораць тое, што думаюць, пад варункам, што думаюць так сама, як і мы.

✳

Дабрачыннасць не мела ніколі такога прызнання, як грошы.

✳

Патрапіў прадказваць войны і голад. Не было гэта, па праўдзе кажучы, надта цяжкае, бо заўсёды дзесьці была вайна і дзесьці лютаваў голад.

✳

Пасля многіх гадоў прызнаюся, што я памыляўся, калі гаварыць пра Еву. Лепш жыць з ёю па-за раем, чым у раі без яе.

Марк Твэн

СОН МАЦІ

Ясень майскаю расою
Мыў зялёны парасон,
А мне гэтай раніцою,
Вось які прысніўся сон.
Быццам зноў я стала маці
І ўсё думала-гадала,
Як дзіця сваё назваці
І, нарэшце, прыгадала.
Назаву яго Сазонам,
Незвычайным рэдкім імем.
Хай звініць магутным звонам!
Маім іменем любімым.
Ён як толькі нарадзіўся,
Гаварыць адразу стаў:
На свет глянуў і здзівіўся,
І мне дзякаваць пачаў:
„Добра маці ты зрабіла,
Што ў такі складаны час
Нарадзіць мяне спяшыла,
Я з бяды пазбаўлю вас.
Ад мяне скрываць не трэба,
Свет на воласе трымаўся:
Гаварыла само неба,
Што народ дзесь ашукаўся.
Што яго навука веку
З вадарода і урана,
Рыхтавала чалавеку
Смерць з грыбоў сваіх паганых.
Не радзіцца мне Сазонам,
Калі б я не здоліў атам:
Будзем дыхаць мы азонам
І друг другу стане братам!
Раптам бачу, мой Сазонка
У жыццё масты кладзе —
Мая родная старонка
Першая да міру йдзе.
Але бач, як хутка збыўся
Мой чароўны гэты сон,
Бо ў народзе нарадзіўся
Не адзін як мой Сазон.

Аляксандра Елісеенка

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

МАЛАДЫ КАЗАЧА, ТЫ ЧАГО ЗАЖУРЫЎСЯ

(народная)

Малады казача, ты чаго зажурыўся,
Воранаму коню да й на грыўку схіліўся?

— Бяжы, бяжы, коню, да й у чыстае поле,
Дзе мая дзяўчына пшанічаньку поле.

Поле яна, поле, да й куколь выбірае,
Воранаму коню ўсё на грыўку кідае...

— Кідай ты, дзяўчына, да й куколь выбіраці,
Ой, паедзем дадому бела ложа слаці.

Паедзем дадому бела ложа слаці,
Да й штоб не узнала твая родна маці.

— Ой, баюсь, казача, ой, баюсь я худога.
— Ой, не бойся, дзяўчына, не зраблю я благога.

Працяжна ♩=52

Соло

Ма- ла- ды ка- за- ча, ты ча- го за- жу- рыў- ся,

Хор

ва- ра- но- му ко- ню дай на грыў- ку схі- ліў- ся?

Варыянт для голаса

Працяжна ♩=52

Ма- ла- ды ка- за- ча, ты ча- го за- жу- рыў- ся,

ва- ра- но- му ко- ню дай на грыў- ку схі- ліў- ся?

МАРК ТВЭН І ГРАФАМАН

Амерыканскі сатырык Марк Твэн, адказваючы на ліст маладога кандыдата на пісьменніка, напісаў:

„Вы хацелі ў мяне параіцца і таму пасля прачытання вашай навелы рэкамендую з цэлай адказнасцю: трэба вам есці як мага найбольш рыб. У іх многа фосфару, які паводле лекараў пазітыўна ўплывае на інтэлігенцыю. Мяркую, што ў вашым выпадку хопіць два сярэдняй велічыні кіты".

АКТРЫСА І ЮНАК

Аднойчы хтосьці прыстаў на вуліцы да Магдаліны Броган. Раззлаваная актрыса крыкнула нахабніку:

— Вы памыляецеся, я не жанчына лёгкіх паводзін!

Але прыкмеціўшы, што прыстае прыгожы юнак, сказала ўсміхаючыся:

— Паверце мне, я вельмі гэтага шкадую.

ПІКАСО І НАТУРШЧЫК

Пабла Пікасо прапанаваў аднаму з сябраў намаляваць партрэт. Ледзь натуршчык паспеў сесці ў крэсла, як пачуў вокліч маэстра:

— Гатова!

— Як гэта? Так хутка? Не прайшло нават пяць мінут.

— Не забывай, мой дружа, — заўважыў Пікасо, — што ведаю цябе ўжо сорак гадоў...

Абменьваючыся думкамі, не перашкаджайце спаць суседзям.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020